

ભારત-ચીન હરીફ નહીં, પણ ભાગીદાર બનશે: મોદી

ફેક્ટરીમાં વિસ્ફોટ: બે લોકોનાં મોત

કૈલાસ માનસરોવર, સીધી ફ્લાઈટ, વિઝા, સીમાવિવાદ સહિત વિવિધ મુદ્દે દ્વિપક્ષી મંત્રણા

તિયાનજિન (ચીન) : ભારતના વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીએ રવિવારે અહીં શાંઘાઈ કોઓપરેશન ઓર્ગેનાઈઝેશનની વાર્ષિક શિખર પરિષદની પહેલાં ચીનના પ્રમુખ શી જિનપિંગની સાથે કૈલાસ માનસરોવર યાત્રા, વેપારી સંબંધ, સીમાવિવાદ, સીધી ફ્લાઈટ, સરળ વિઝા પ્રક્રિયા સહિતના વિવિધ દ્વિપક્ષી મુદ્દે મંત્રણા કરી હતી અને જણાવ્યું હતું કે ભારત અને ચીનના દ્વિપક્ષી સંબંધ

હાલની વૈશ્વિક પરિસ્થિતિમાં નિર્ણાયક સાબિત થશે. બન્ને દેશની કુલ વસતિ અંદાજે ૨.૮ અબજ એટલે કે દુનિયાની કુલ વસતિના ૩૪ ટકા છે. બન્ને દેશ સીમાવિવાદને બાજુ પર રાખીને એકબીજાના હરીફ નહીં પણ વિકાસમાં ભાગીદાર બનશે તો લાભદાયક પુરવાર થશે. દરમિયાન ચીનના પ્રમુખ શી જિનપિંગે મોદીને જણાવ્યું હતું કે હાલની (જુઓ પાનું ૨) ►►

“સ્વદેશી ઉત્પાદનો માટે ગર્વ લો”

નવી દિલ્હી: વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીએ આગામી દિવસોમાં તહેવારોની મોસમ ચરમસીમાએ પહોંચશે ત્યારે દેશવાસીઓને સ્વદેશી ઉત્પાદનો પર ગર્વ લેવાની હાકલ કરી છે. તેમણે ‘વોકલ ફોર લોકલ’ના મંત્ર પર ભાર મૂકતાં કહ્યું કે આત્મનિર્ભર ભારતના માર્ગે ચાલવાથી વિકસિત

ભારતનું નિર્માણ થશે. વડા પ્રધાને ‘મન કી બાત’ કાર્યક્રમમાં જણાવ્યું કે જીવનમાં જરૂરી દરેક વસ્તુ ‘સ્વદેશી’ હોવી જોઈએ. રાષ્ટ્રપતિ ડોનલ્ડ ટ્રમ્પ દ્વારા ભારતીય માલ પર ૫૦ ટકા ટેરિફ લાદવામાં આવ્યા બાદ અમેરિકા સાથેના (જુઓ પાનું ૨) ►►

ભારતે અમેરિકા માટે બધી પોસ્ટલ સર્વિસ કરી બંધ

નવી દિલ્હી: ભારતે અમેરિકા માટે તમામ કેટેગરીમાં પોસ્ટલ સર્વિસ બુકિંગ સંપૂર્ણપણે બંધ કરવાનો નિર્ણય લીધો છે. સંચાર મંત્રાલયના ટપાલ વિભાગે આ સંદર્ભમાં એક નોટિસ જાહેર કરી છે. આ નોટિસ અનુસાર, અમેરિકા જતી તમામ શ્રેણીની ટપાલોનું બુકિંગ સંપૂર્ણપણે બંધ કરવાનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો છે, જેમાં ૧૦૦ ડોલર સુધીની ભેટ, દસ્તાવેજો, પાસપોર્ટ અને પત્રોનો

સમાવેશ થાય છે. મંત્રાલયે આ નિર્ણયનું કારણ અમેરિકા લઈને જતા કેરિયરોને પડતી મુશ્કેલીઓ અને ત્યાંના નિયમો અંગેની અસપષ્ટતાને ગણાવી છે. અગાઉ નિવેદનમાં કહેવામાં આવ્યું હતું કે અમેરિકા જતી હવાઈ કંપનીઓ આવા શિપમેન્ટ વહન કરવાનો ઇનકાર કરી રહી છે કારણ કે યુએસ કસ્ટમ્સ વિભાગ દ્વારા જાહેર કરાયેલા નવા (જુઓ પાનું ૨) ►►

લાખનઊ : ઉત્તર પ્રદેશની રાજધાની લખનઊમાં ગેરકાયદે ફટાકડા ફેક્ટરીમાં વિસ્ફોટ થયો છે. જેમાં બે લોકોનાં મોત થયા છે. તેમજ પાંચ લોકો ઘાયલ થયા છે. આ વિસ્ફોટ એટલો તીવ્ર હતો કે બિલ્ડિંગ ધરાશાયી થઈ હતી અને બે લોકો માર્યા ગયા હતા. તેમજ બિલ્ડિંગના કાટમાળમાં હજુ અનેક લોકો ફસાયા હોવાના દાવો કર્યો છે. જ્યારે કાટમાળમાંથી ઘાયલ લોકોને કાઢીને સારવાર માટે હોસ્પિટલ ખસેડવામાં આવ્યા છે. ■

ગુજરાતીઓ અને મુંબઈનું ગૌરવ

હંસલ મહેતાનાં પત્ની સફીના હુસૈનની સંસ્થાને મેગસેસે અવોર્ડ

મુંબઈ: ગુજરાતીઓ અને મુંબઈના ગૌરવસમા ફિલ્મ દિગ્દર્શક હંસલ મહેતાનાં પત્ની સફીના હુસૈનની મુંબઈમાં વડું મથક ધરાવતી સંસ્થા ‘એચ્યુકેટ ગર્લ્સ’ને મેગસેસે અવોર્ડ માટે પસંદ કરાઈ છે. અંતરિયાળ ગામોમાં શાળામાં ન જતી બાળાઓના શિક્ષણ માટે સેવા કરતી આ બિનનફાકારક સંસ્થાને ૨૦૨૫ની રેમન મેગસેસે અવોર્ડના વિજેતા ઘોષિત કરવામાં આવી છે. છોકરીઓને ભણતર આપતી સંસ્થા ‘એચ્યુકેટ ગર્લ્સ’એ નવા ઈતિહાસનું સર્જન કર્યું છે. રેમન મેગસેસે અવોર્ડ

ફાઉન્ડેશને એક નિવેદનમાં કહ્યું હતું કે આ સંસ્થા મેગસેસે અવોર્ડ મેળવનારી પ્રથમ ભારતીય સંસ્થા બની છે એશિયાનું નોબલ પારિતોષિક ગણાતું આ ઈનામ એશિયાના લોકોએ નિઃસ્વાર્થ સેવા કરીને દાખવેલા મહાનતાના જુસ્સાનું સન્માન કરે છે. બીજા બે વિજેતામાં માલદીવના શાહિના અલી (પર્યાવરણના કાર્યમાં) અને ફિલિપાઈન્સના ફલેવિયાનો એન્ટોનિયો વિલાન્યુએવાનો સમાવેશ થાય છે. ૬૭મો રેમન મેગસેસે અવોર્ડ વિતરણ સમારોહ સાત નવેમ્બરે (જુઓ પાનું ૨) ►►

એર ઈન્ડિયાની ફ્લાઈટના એન્જિનમાં આગ લાગી

નવી દિલ્હી: એર ઈન્ડિયાની ફ્લાઈટમાં એક પછી એક ખામીઓ આવી રહી છે. આજે અમદાવાદ વિમાન દુર્ઘટના જેવી બીજી ઘટના ઘટતા રહી ગઈ છે. દિલ્હીમાં એર ઈન્ડિયાની એક ફ્લાઈટમાં આગ લાગવાના સંકેતો

મળ્યા હતા. જેને લઈને વિમાનનું ઇમર્જન્સી લેન્ડિંગ કરવામાં આવ્યું હતું. આજે દિલ્હી એરપોર્ટ પરથી એર ઈન્ડિયાની એઆઈ ૨૯૧૩ ફ્લાઈટે ઈન્દોર જવા માટે ટેક ઓફ કર્યું હતું. (જુઓ પાનું ૨) ►►

મોટર વાહન કર અંગે સુપ્રીમ કોર્ટનો મહત્વનો ચુકાદો

નવી દિલ્હી: મોટર વાહન કર એ વળતર આપનાર છે અને જો કોઈ વાહનનો ઉપયોગ જાહેર સ્થળે કરવામાં આવતો નથી અથવા ઉપયોગ માટે રાખવામાં આવતા નથી તો તેના માલિક પર તે સમયગાળા માટે મોટર વાહન

કરનો બોજ નાખવો જોઈએ નહીં, એમ વડી અદાલતે જણાવ્યું હતું. ન્યાયાધીશ મનોજ મિશ્રા અને ન્યાયાધીશ ઉજ્જલ ભુયાનની ખંડપીઠે આંધ્ર પ્રદેશ હાઇ કોર્ટના ડિસેમ્બર (જુઓ પાનું ૨) ►►

ટ્રમ્પ ભારત નહીં આવે

નવી દિલ્હી: અમેરિકા અને ભારત વચ્ચેના સંબંધોમાં તણાવ દિવસે ને દિવસે વધી રહ્યો છે. દરમિયાન ૫૦ ટકા ટેરિફ લાદ્યા બાદ અમેરિકાના રાષ્ટ્રપતિ ડોનલ્ડ ટ્રમ્પે પણ તેમનો ભારત પ્રવાસ રદ કર્યો છે. ન્યૂ યોર્ક ટાઈમ્સના તાજેતરના રિપોર્ટમાં દાવો કરવામાં આવ્યો છે કે અમેરિકન રાષ્ટ્રપતિ હવે કવાઝ સમિટ માટે ભારત આવવાના નથી. શનિવારે અમેરિકન અખબારમાં પ્રકાશિત થયેલા આ અહેવાલમાં ટ્રમ્પના કાર્યક્રમ સાથે સંકળાયેલા સૂત્રોનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે. રિપોર્ટ અનુસાર, ટ્રમ્પે અગાઉ ભારતના વડાપ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીને જાણ કરી હતી કે તેઓ વર્ષના અંતમાં ભારતની મુલાકાત લેશે, પરંતુ હવે તેમણે આ યોજના રદ કરી દીધી છે. હાલમાં આ રિપોર્ટમાં કરવામાં આવેલા દાવા પર અમેરિકા અને ભારત બંને સરકારો તરફથી કોઈ સત્તાવાર પ્રતિભાવ આવ્યો નથી. આ વર્ષના અંતમાં ભારતમાં કવાઝ (જુઓ પાનું ૨) ►►

ઉત્તરાખંડમાં બે ટનલમાં ૧૯ શ્રમિકો ફસાયા

પથૌરાગઢ : ઉત્તરાખંડના પથૌરાગઢ જિલ્લાના ધારચુલા નજીક એલાગઢ વિસ્તારમાં ભારે વરસાદને કારણે થયેલા ભૂસ્ખલનના કારણે ધોલીગંગા પાવર પ્રોજેક્ટની સામાન્ય અને ઈમરજન્સી ટનલ તરફ જતો માર્ગ બંધ થઈ ગયો હતો જેના કારણે નેશનલ હાઇવે ઇલેક્ટ્રિક પાવર કોર્પોરેશન

લિમિટેડ (એનએચપીસી) ના ૧૯ શ્રમિકો પાવર હાઉસની અંદર ફસાઈ ગયા હતા. અધિકારીઓએ રવિવારે આ માહિતી આપી હતી. ધારચુલાના ડેપ્યુટી ડિસ્ટ્રિક્ટ મેજિસ્ટ્રેટ જીતેન્દ્ર વર્માએ જણાવ્યું હતું કે કાટમાળ દૂર કરવા માટે મશીનો કામે (જુઓ પાનું ૨) ►►

માતા વૈષ્ણોદેવી યાત્રા છઠ્ઠા દિવસે પણ સ્થગિત કાશ્મીરના કટરામાં હોટેલો ખાલી કરાવાઈ

કટરા/જમ્મુ : જમ્મુ અને કાશ્મીરના કટરામાં તાજેતરમાં થયેલા ભૂસ્ખલન બાદ વહીવટીતંત્રે હોટલ અને ધર્મશાળાઓ ખાલી કરવાના આદેશો જાહેર કર્યા છે. ભૂસ્ખલનના ભયને કારણે વહીવટીતંત્રે કટરામાં કોમર્શિયલ સંસ્થાઓ ખાલી કરવાનો આદેશ

આપ્યો છે. કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ જમ્મુ અને કાશ્મીરના સબ-ડિવિઝનલ મેજિસ્ટ્રેટ કટરા કાર્યાલયે રવિવારે આ આદેશ જાહેર કર્યો હતો. તેમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે કટરા સબ-ડિવિઝનમાં તાજેતરના (જુઓ પાનું ૨) ►►

Explore

GEORGIA

09 DAYS

DEP DATES

18th OCT

26th OCT

25th DEC

23rd MAR

PACKAGE INCLUSIONS

- Jeep Safari, Diamond Bridge, Dashbashi Canyon, Monument Of Chronicles, Alphabetic Tower, Ferris Wheel, અને Ali and Nino Statue નો અદભુત અનુભવ.
- વર્લ્ડ ક્લાસ એરલાઈન દ્વારા પ્રવાસ.
- આપણા પોતાના જ રાજસ્થાની મહારાજ - શુદ્ધ શાકાહારી / જૈન જમણ.
- ગુજરાતી, હિન્દી અને ઇંગલિશ જાણતા દૂર મનેજર ની સેવા.
- Luxurious Hotels
- તમામ એન્ટ્રન્સ ફી દૂર કોસ્ટ માં સામેલ.

SHAH HOLIDAYS

203, Man Excellenza, 2nd Floor, Opp. Pawan Hans, S. V. Road, Vile Parle (W), Mum-56.

07506679945, 09004994449, 09324064281 (022) 26103073, 74

sales@shahholidays.com www.shahholidays.com

એક્સ્ટ્રા અફેર

ભરત ભારદ્વાજ

feedback@bombsamsamachar.com

મુંબઈ સમાચાર

LIKE & FOLLOW:

/Mumbaisamachar4u

આજનું પંચાંગ

પંડિત જિતેન હરિહર મહેસાણાવાળા

- દક્ષિણાયન – સૌર શરદઋતુ, સોમવાર, તા. ૧-૯-૨૦૨૫, શ્રી હરિજયંતી, જયેષ્ઠા ગૌરીપૂજન
- ભારતીય લિનાંક ૧૦, માહે ભાદ્રપદ, શકે ૧૯૪૭
- વિક્રમ સંવત ૨૦૮૧, શા. શકે ૧૯૪૭, ભાદ્રપદ સુદ-૯
- જૈન વીર સંવત ૨૫૫૧, માહે ભાદ્રપદ, તિથિ સુદ-૯
- પારસી શહેનશાહી રોજ ૧૮મો રશ્ને, માહે ૧૧નો ફરવરદીન, સને ૧૩૯૫
- પારસી ફસલી રોજ ૧૮મો રશ્ને, માહે રજો અર્દીબહેશત, સને ૧૩૯૫
- પારસી ફસલી રોજ ૧૬મો મેહેર, માહે ૭મો મેહેર, સને ૧૩૯૪
- મુસ્લિમ રોજ ૮મો, માહે ૩જો રબી ઉલ અવ્વલ, સને ૧૪૪૭
- મીસરી રોજ ૮મો, માહે ૩જો રબી ઉલ અવ્વલ, સને ૧૪૪૭
- નક્ષત્ર જયેષ્ઠા રાત્રે ક. ૧૯-૫૪ સુદી, પછી મૂળ ● ચંદ્ર વૃષિકમાં રાત્રે ક. ૧૯-૫૪ સુદી, પછી ધનુમાં
- સૂર્યોદય: મુંબઈ ક. ૦૬ મિ. ૨૪, અમદાવાદ ક. ૦૬ મિ. ૨૩, સ્ટા.ટા.,
- સૂર્યાસ્ત: મુંબઈ ક. ૧૮ મિ. ૫૨, અમદાવાદ ક. ૧૮ મિ. ૫૬, સ્ટા. ટા.
- મુંબઈ સમુદ્રમાં ભરતી ઓટ
- ભરતી: નપોરે ક. ૧૪-૦૯, મધ્યરાત્રિ પછી ક. ૦૨-૫૨ (તા. ૨)
- ઓટ: સવારે ક. ૦૭-૫૭, રાત્રે ક. ૨૦-૨૦
- વ્રત પર્વાદિ: વિક્રમ સંવત ૨૦૮૧, ‘અનલ’ નામ સંવત્સર, શાલિવાહન શક સંવત ૧૯૪૭, ‘વિશ્વાવસુ’નામ સંવત્સર, ભાદ્રપદ શુક્લ નવમી. શ્રી હરિજયંતી, જયેષ્ઠા ગૌરીપૂજન, અદુ:ખ નવમી, ભાગવત સપ્તાહ પ્રારંભ, તલ નવમી (બંગાલ-ઓરિસ્સા), વિંછુકો સમાપ્તિ રાત્રે ક. ૧૯-૫૪.
- શુભાશુભ દિનશુદ્ધિ: શુભ કાર્ય વર્જ્ય છે.
- સપ્ટેમ્બર-૨૦૨૫નાં સંક્ષિપ્ત ગ્રહ-રાશિ-નક્ષત્ર, ઉદય –અસ્ત: તા. ૧ સપ્ટેમ્બર ૨૦૨૫ ના
- સૂર્યાદિ ગ્રહનાં ઉદય અસ્ત: મુંબઈ સૂર્યોદય: ક. ૦૬ મિ. ૨૪, સૂર્યાસ્ત: ક. ૧૮ મિ. ૫૨
- ઉદયઃ ક. ૧૩-૫૯, ચંદ્ર અસ્ત: મધ્યરાત્રે ક. ૦૦-૫૪, બુધ ઉદય: ક. ૦૫-૩૦, બુધ અસ્ત: ક. ૧૮-૧૩, શુક્ર ઉદય: ક. ૦૪-૦૮, અસ્ત: ક. ૧૭ફ૦૧, મંગળ ઉદય: ક. ૦૯-૦૩, અસ્ત: ક. ૨૦-૪૬, ગુરુ ઉદય: ક. ૦૨-૪૦, અસ્ત: ક. ૧૫-૪૭, શનિ ઉદય: ક. ૨૦-૦૪, અસ્ત: સાંજે ક. ૧૮-૦૦, તા. ૧ સપ્ટેમ્બર સૂર્યોદયના સમયે સિંહ રાશિ લગ્ન ઉદિત થાય છે. સૂર્યાસ્તના સમયે કુંભ રાશિ લગ્ન ઉદિત થાય છે. સૂર્ય તા. ૧૩મીએ ઉત્તરા ફાલ્ગુનીમાં, તા. ૨૭મીએ હસ્ત નક્ષત્રમાં આવે છે. મંગળ તા. ૩૩જોએ ચિત્રા નક્ષત્ર, તા. ૨૩મીએ સ્વાતિ નક્ષત્ર, બુધ તા. ૬ પૂર્વાફાલ્ગુની, તા. ૧૩મીએ ઉત્તરાફાલ્ગુની, તા. ૨૧મીએ હસ્ત, તા. ૨૮મીએ ચિત્રામાં પ્રવેશે છે. ગુરુ આખો માસ પુનર્વસુમાં રહે છે. શુક્ર તા. ૩૩જોએ આશ્લેષામાં, તા. ૧૫મીએ મઘા, તા. ૨૫મીએ પૂર્વાફાલ્ગુની નક્ષત્રમાં પ્રવેશે છે. વક્રી શનિ ઉત્તરા ભાદ્રપદા નક્ષત્રમાં સમગ્ર માસમાં ભ્રમણ કરે છે. ● મુહૂર્ત વિશેષ: જયેષ્ઠા જન્મનક્ષત્ર શાંતિ પૂજા, સર્વશાંતિ પૂજા, સર્વશાંતિ વિશેષપૂજા, જયેષ્ઠા ગૌરી પૂજન, ભાગવત સપ્તાહ પ્રારંભ, શ્રી વિષ્ણુ-લક્ષ્મી પૂજા, શ્રી સત્યનારાયણદેવતાનું પૂજન, શ્રી સુકત, પુરુસુકત, શ્રી ગણેશ અધર્વશીર્ષમ અભિષેક પૂજા, શ્રી ગણેશ સહસ્ર નામાવલિ, શ્રી વિષ્ણુ સહસ્ર નામાવલી પાઠ વાંચન, શિવપૂજા વિશેષરૂપે. ખેતીવાડી, દસ્તાવેજના નિત્ય થતાં કામકાજ. ● આચમન: ચંદ્ર-રાહુ ચતુષ્કોણ કાર્યજોરે વ્યવસ્થાનો અભાવ, ચંદ્ર-બુધ ત્રિકોણ પ્રવાહનો શોષ. ● ખગોળ જ્યોતિષ: ચંદ્ર-રાહુ ચતુષ્કોણ, ચંદ્ર-બુધ ત્રિકોણ (તા. ૨)
- ચંદ્ર ક્રાંતિવૃત્તથી મહત્તમ દક્ષિણે ૫ ડિગ્રી ૧૭ કળાના અંતરે રહે છે.
- ગ્રહગોચર: સૂર્ય સિંહ, મંગળ-કન્યા, માર્ગી બુધ-સિંહ, ગુરુ-મિથુન, શુક્ર-કર્ક, વક્રી શનિ–
- મીન, રાહુ-કુંભ, કેતુ-સિંહ, માર્ગી હર્ષલ-વૃષભ, વક્રી નેપ્ચ્યુન-મીન, વક્રી પ્લુટો-મકર.

પહેલા પાનાનું ચાતુ

ભારત—ચીન	હંસલ મહેતા
વૈશ્વિક પરિસ્થિતિ ધ્યાનમાં રાખીને ભારતે ચીનમાં વિશ્વાસ મૂક્યો છે અને મિત્રતા દઢ બનાવવા આગળ આવ્યું છે. તે માટેનો નવી દિલ્હીનો નિર્ણય યોગ્ય સાબિત થશે. ભારતે જણાવ્યું હતું કે ભારત-ચીનની સરકાર ઉપરાંત જનતાની વચ્ચે સંબંધ વધારવાની જરૂર છે. સીમાવિવાદને આ દિપક્ષી સંબંધમાં વિઘ્ન સર્જવા દેવા ન જોઈએ . ભારતના વડા પ્રધાને ચીનના પ્રમુખની સામે સરહદ પારથી ફેલાવાતા ત્રાસવાદનો મુદ્દો પણ ઉઠાવ્યો હતો. મોદી અને શીએ ભારપૂર્વક જણાવ્યું હતું કે ભારત અને ચીન વિકાસના ભાગીદાર છે અને રીફ્રેકો નથી. મતભેદોને વિવાદોમાં ન ફેરવવા જોઈએ. આ બે નેતા દસ મહિનામાં બીજી વાર મળ્યા હતા. વોશિંગ્ટનની ટૅરિક પોલિસીને લીધે ભારત અને અમેરિકાના સંબંધો કથળ્યા છે એ સંકેતમાં આ બેકઠ મહત્વની છે. ચીન અને ભારતના રાજદ્વારી સંબંધો સ્થાપાયા એની ૭૫મી વર્ષગાંઠ છે એની નોંધ લઈને શીએ કહ્યું હતું કે બે દેશોએ દ્વિપક્ષીય સંબંધોને વ્યૂહાત્મક અને લાંબા ગાળાના પરિપ્રેક્ષ્યથી હાથ ધરવા જોઈએ. ટ્રેન અને હાથીનું સહકારી નૃત્ય એ બન્ને દેશની સાચી પસંદગી હશે. શીએ અમેરિકન પ્રમુખ ડોનલ્ડ ટ્રમ્પની એકપક્ષી નીતિની ટીકા કરતા કહ્યું હતું કે બન્ને દેશોએ બહુપક્ષવાદને સમર્થન આપવું જોઈએ. આપણે બહુપક્ષવાદને પોષવાની આપણી ઐતિહાસિક જવાબદારી સ્વીકારવી જોઈએ. આપણે એશિયા અને વિશ્વની શાંતિ અને સમૃદ્ધિ માટે યોગદાન આપવું જોઈએ. શીએ મોદીને કહ્યું હતું કે વિશ્વ હાલમાં સદીમાં એક જ વાર જોવા મળે એવા પરિવર્તનમાંથી પરિસર થઈ રહ્યું છે. આંતરરાષ્ટ્રીય પરિસ્થિતિ અરાજકતાવાળી અને અસ્થિર છે. ભારત અને ચીન પૂર્વની બે પ્રાચીન સભ્યતા અને વિશ્વના સૌથી વધારે વસતિવાળા દેશ છે . ભારત અને ચીન ગ્લોબલ સાઉથના સૌથી જૂના સભ્ય છે.	મનિલામાં મેટ્રોપોલિટન થિયેટરમાં યોજાશે. મેગસેસેએ એક નિવેદનમાં કહ્યું હતું કે સફીના હુસૈને સ્થાપેલી સંસ્થા ‘એચુકેટ ગલ્વર્સ’ને એશિયાનું સૌથી પ્રતિષ્ઠિત અને સર્વોચ્ચ સમ્માન આપવાનું નક્કી કરવામાં આવ્યું છે. આ સંસ્થા કિશોરીઓ અને યુવતીઓને સાંસ્કૃતિક ઢાંચામાં રહીને શિક્ષણ આપે છે અને તેમને નિરક્ષતાની ગુલામીમાંથી બહાર કાઢે છે. સંસ્થા છોકરીઓને તેઓની ક્ષમતા સુધી પહોંચાડવામાં સહાય કરે છે. આ સંસ્થા મહિલાઓમાં બહાદુરી અને કૌશલનું સિંચન કરે છે. સફીના હુસૈને ૨૦૦૭માં આ સંસ્થા સ્થાપી હતી. તેઓ પોતે લંડન સ્કૂલ ઓફ ઈકોનોમિક્સના ઝેચ્યુએટ છે. તેમણે સાન ફ્રાન્સિસ્કોમાં કામ કર્યું હતું. મહિલા નિરક્ષરતા દૂર કરવાનું બીટું ઉપાડીને તેઓ ભારત પાછા ફર્યા હતા. તેમણે રાજસ્થાનમાં પહેલ કરી હતી. તેમણે સ્કૂલમાં ન જતી બાળાઓને સ્કૂલમાં જવાની પ્રેરણા આપી હતી. આ સંસ્થા બાળાઓ શિક્ષણમાં ઉપાધી ન મેળવે ત્યાં સુધી તેને મદદ કરે છે. ભારતના ૩૦,૦૦૦ ગામડામાં સંસ્થાની પ્રવૃત્તિ ચાલે છે અને ૨૦ લાખથી વધારે છોકરીઓએ આ સંસ્થાની સેવાનો લાભ લીધો છે અને સંસ્થાનો જાળવણીનો દર ૯૦ ટકા રહ્યો છે.

સફીનાએ રવિવારે કહ્યું હતું કે આ અર્વાંક મળવો એ ભારત માટે ઐતિહાસિક ક્ષણ છે. અમે અમારું કામ એક છોકરી વડે શરૂ કર્યું હતું.

(એજન્સી)■

એર ઇન્ડિયાની

ટેક-ઓફ કંપની થોડી ક્ષણો બાદ વિમાનમાં આગ લાગવાના સંકેતો મળ્યા હતા. એર ઈન્ડિયાએ જણાવ્યું હતું કે, “ ૩૧ ઓગસ્ટે દિલ્હીથી ઈન્દોર જનારી અઈ ૨૯ ૧૭ ફ્લાઈટ ટેક-ઓફ કર્યા બાદ તરત દિલ્હી પહોંચી આવી, કારણ કે કૂને જમણા એન્જિનમાં આગ લાગવાનો સંકેત મળ્યો હતો. જેથી માનક પ્રક્રિયાઓનું પાલન કરતા કોકપીટ ક્રૂએ એન્જિન બંધ કરવાનો નિર્ણય લીધો હતો અને વિમાનને સલામત રીતે દિલ્હી પાછું લાવવામાં આવ્યું હતું.”

દિલ્હી એરપોર્ટ પર લેન્ડિંગ બાદ વિમાનમાં સવાર તમામ મુસાફરોને સુરક્ષિત રીતે બહાર લાવવામાં આવ્યા છે. તેઓનું વૈકલ્પિક વિમાનમાં સ્થળાંતર કરવામાં આવી રહ્યું છે. જેથી તેઓ જલ્દી ઈન્દોર પહોંચી શકે.

આ ઘટના અંગે ડિરેક્ટોરેટ જનરલ ઓફ સિવિલ એવિયેશનને જાણ કરી દેવામાં આવી છે.ઉલ્લેખનીય છે કે, અમદાવાદ ખાતે દુર્ઘટનાગ્રસ્ત થયેલા એઆઈ ૭૧૭ના કોકપીટ વોઇસ રેકૉર્ડરમાં રેકૉર્ડ થયેલી પાયલટની વાતચીતથી જાણવા મળ્યું હતું કે, ટેક-ઓફથી થોડી સેકંડ બાદ બંને ફ્યુઅલ રિસ્કવો ‘કટ-ઓફ’ થઈ ગઈ હતી. ત્યારબાદ પાયલટે તેને ‘રન’ કરી હતી. પરંતુ એન્જિન સક્રિય થયું ન હતું.

નિયમોમાં સ્પષ્ટતાનો અભાવ છે. અમેરિકન વહીવટીતંત્રે ૩૦ જુલાઈ ૨૦૨૫ના રોજ એક આદેશ જાહેર કર્યો હતો, જેના હેઠળ અમેરિકા ૨૯ ઓગસ્ટથી ૧૦૦ ડૉલરથી વધુ મૂલ્યની વસ્તુઓ પર કસ્ટમ ઝૂટ્ઝી લાદશે. અમાઉના આદેશમાં અમેરિકા મોકલવામાં આવતા પત્રો, દસ્તાવેજો અને ૧૦૦ ડોલર સુધીની ભેટને વસ્તુઓ યુએસ મોકલવાની મંજૂરી હતી, પરંતુ ૨૯ ઓગસ્ટથી આ બધા પર પ્રતિબંધ મુકવામાં આવ્યો હતો.

અગાઉ, અમેરિકન સરકાર દ્વારા જાહેર કરાયેલા નવા કસ્ટમ નિયમોને કારણે દેશના ટપાલ વિભાગે ૧૦૦ ડૉલરથી વધુ મૂલ્યની ભેટો માટે ટપાલ સેવાઓ અસ્થાયી રૂપે સ્થગિત કરી દીધી હતી. નિવેદનમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે ૨૨ ઓગસ્ટ, ૨૦૨૫ના રોજ જાહેર નોટિસના અનુસંધાનમાં, ટપાલ વિભાગે અમેરિકા માટે પોસ્ટલ બુર્ડિંગ સરપેન્ડ કરવાની સમીક્ષા કરી છે. અમેરિકા જતી ટપાલ પરિવહન કરવામાં કેરિયર્સની સતત અસમર્થતાને ધ્યાનમાં રાખીને અને વ્યાવ્યાયિત નિયમનકારી પદ્ધતિઓના અભાવે અમેરિકા માટે નિષ્કારિત પત્રો, દસ્તાવેજો અને ૧૦૦ ડૉલર સુધીની ભેડ વસ્તુઓ સહિત તમામ કેટેગોરીમાં પોસ્ટલ બુર્ડિંગને સંપૂર્ણપણે સ્થગિત કરવાનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો છે.

ટપાલ વિભાગે જણાવ્યું હતું કે તે પરિસ્થિતિ પર નજરકથી નજર રાખી રહ્યું છે અને વહેલી તકે સેવાઓ ફરીથી શરૂ કરવા માટે તમામ પ્રયાસો કરી રહ્યું છે. જે ગ્રાહકોએ પહેલાથી જ એવી વસ્તુઓ બુક કરાવી છે જે મોકલી શકાતી નથી તેઓ ટપાલ ખર્ચ પરત મેળવવાનો દાવો કરી શકે છે.

અમેરિકન વહીવટીતંત્રે ૩૦ જુલાઈ ૨૦૨૫ના રોજ જાહેર કરાયેલા એક્ઝિક્યુટિવ ઓર્ડર હેઠળ ૧૦૦ ડૉલરથી વધુ મૂલ્યના માલ પર યુએસમાં કસ્ટમ ઝૂટ્ઝી લાગુ પડશે જે ૨૯ ઓગસ્ટથી અમલમાં આવશે.

એક્ઝિક્યુટિવ ઓર્ડર મુજબ, આંતરરાષ્ટ્રીય પોસ્ટલ નેટવર્કના માધ્યમથી શિપમેન્ટ પહોંચાડતા ટ્રાન્સપોર્ટ કેરિયર્સ, અથવા યુએસ કસ્ટમ્સ એન્ડ બોર્ડર પ્રોટેક્શન દ્વારા મંજૂર કરાયેલા અન્ય ‘લાયક પક્ષો’, પોસ્ટલ શિપમેન્ટ પર ઝૂટ્ઝી એકત્રિત કરવા અને મોકલવા જરૂરી છે. પરિણામે અમેરિકા જતી એર ક્રિયેસં ૨૫ ઓગસ્ટ પછી ઓપરેશનલ અને ટેકિનકલ તૈયારીના અભાવને કારણે પોસ્ટલ કન્સાઇન્મેન્ટ સ્વીકારવામાં અસમર્થતા વ્યક્ત કરી હતી.■

મોટર વાહન

૨૦૨૪ના ચુકાદાને પડકારતી અપીલ પર પોતાનો ચુકાદો સંભળાવ્યો હતો. વડી અદાલતે જણાવ્યું કે મોટર વાહન કર એ વળતર આપનાર પ્રકૃતિનો છે. તેનો સીધો સંબંધ અંતિમ ઉપયોગ સાથે છે. મોટર વાહન કર વસૂલવાનો તર્ક એ છે કે જે વ્યક્તિ જાહેર માળખાકીય સુવિધાઓ, જેમ કે રસ્તા અને હાઇવે વગેરેનો ઉપયોગ કરી રહી છે તેમણે આવા ઉપયોગ માટે ચુકવણી કરવી પડશે. આંધ્ર પ્રદેશ મોટર વાહન કરવેરા અધિનિયમ, ૧૯૯૩ની કલમ ૩નો ઉલ્લેખ કરતાં ખંડપીટે કહ્યું કે વિધાનસભાએ આ જોગવાઇમાં ઇરાદાપૂર્વક ‘જાહેર સ્થળ’ શબ્દનો ઉપયોગ કર્યો છે. આ કાયદાની કલમ ૩ મોટર વાહનનો કર લાદવા સાથે સંબંધિત છે.

વડી અદાલતે ૨૯ ઓગસ્ટના રોજ આપેલા પોતાના ચુકાદામાં જણાવ્યું કે જો કોઇ મોટર વાહનનો ઉપયોગ જાહેર સ્થળ પર કરવામાં આવતો નથી અથવા તેને જાહેર સ્થળ પર ઉપયોગ માટે રાખવામાં આવતા નથી તો સંબંધિત વ્યક્તિને જાહેર માળખાકીય સુવિધાઓનો લાભ મળી રહ્યો નથી તેથી આવા સમયગાળા માટે તેના પર મોટર વાહન કરનો બોજ નાખવો જોઇએ નહીં.

સંબંધોમાં આવેલી ખટાશ વચ્ચે તેમણે વારંવાર દેશને આત્મનિર્ભર બનાવની જરૂરિયાત પર ભાર મૂક્યો છે. દેશના વિવિધ ભાગોમાં ગણેશ ઉત્સવ, દુર્ગા પૂજા અને દિવાળીના આગમન પ્રસંગે તેમણે જણાવ્યું કે લોકોએ તહેવારો દરમિયાન સ્વદેશી ઉત્પાદનોને ક્યારેય ભૂલવા જોઇએ નહીં, પછી ભલે તે ભેટ, કપડાં, સુશોભનો સામાન હોય કે અન્ય વસ્તુઓ ખરીદવાની હોય.

મોદીએ કહ્યું કે ગર્વથી કહો કે આ સ્વદેશી છે, ગર્વથી કહો કે આ સ્વદેશી છે, ગર્વથી કહો કે આ સ્વદેશી છે. આપણે આ ભાવના સાથે આગળ વધવાનું છે. એકમાત્ર મંત્ર વોલક ફોર લોકલ છે, એકમાત્ર રસ્તો આત્મનિર્ભર ભારત છે, એકમાત્ર ઘ્યેય વિકસિત ભારત છે.

મોદીએ તેમના માસિક પ્રસારણમાં જણાવ્યું કે રામાયણ અને ભારતીય સંસ્કૃતિ પ્રત્યેનો પ્રેમ હવે વિશ્વના દરેક ખૂણા સુધી પહોંચી રહ્યો છે. તેમણે કહ્યું કે આ મહિનાની શરૂઆતમાં કેનેડાના મિસિસાગામાં ભગવાનની ૫૧ ફૂટ ઊંચી પ્રતિમાનું અનાવરણ કરવામાં આવ્યું હતું.

તેમણે વધુમાં જણાવ્યું કે આ મહિને રશિયાના અત્યંત ઠંડા પ્રદેશ વ્લાદિવોસ્તોક્માં એક અનોખું પ્રદર્શન યોજવામાં આવ્યું હતું. જેમાં રામાયણના વિવિધ વિષયો પર રશિયન બાળકો દ્વારા બનાવેલાં ચિત્રો દર્શાવવામાં આવ્યાં હતાં. વિશ્વના વિવિધ ભાગોમાં ભારતીય સંસ્કૃતિ પ્રત્યે વધતી જાગૃતિને જોઇને ખરેખર આનંદ થાય છે.

વડા પ્રધાને તેમની વાતચીતમાં વરસાદની ઋતુમાં કુદરતી આફતોને કારણે થયેલા વિનાશ અંગે પણ દુ:ખ વ્યક્ત કર્યું હતું. મન કી બાતના ૧૨૫મા એપિસોડમાં તેમણે વિનાશક કુદરતી આફત વચ્ચે જમ્મુ અને કાશ્મીરની બે મોટી સિદ્ધિઓ પર પણ પ્રકાશ પાડ્યો હતો. જેમાં પુલવામામાં પ્રથમ ૩-નાઇટ ક્રિકેટ મેચ અને શ્રીનગરના દાલ તળાવ ખાતે ખેલો ઇન્ડિયા વોટર સ્પોર્ટસ ફેસ્ટિવલનો સમાવેશ થાય છે.

દેશમાં કુદરતી આફતોને કારણે મોટી જાનહાનિ અંગે આજે વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીએ પોતાના રેડિયો કાર્યક્રમમાં દુખ વ્યક્ત કર્યું હતું. દર મહિનાના રેડિયો પર (૧૨૫મા કાર્યક્રમ)ના મન્થલી કાર્યક્રમને સંબોધતા વડા પ્રધાન મોદીએ અમેરિકા તરફથી લગાવવામાં આવેલા દેશવાસીઓને ‘વોકલ ફોર લોકલ’નો મંત્ર આપ્યો હતો. ટેરિફનો ઉલ્લેખ કર્યા બિના દેશવાસીઓને એની સામે હડવા માટે ‘આત્મનિર્ભરતા’ને હથિયાર બનાવવાની ભલામણ કરી હતી.

પીએમ મોદીએ કહ્યું કે દેશમાં અત્યારે ગણેશ ઉત્સવની ધૂમ છે. આગામી દિવસોમાં પણ તહેવારોની રોનકમાં વધારો થશે, ત્યારે આ તહેવારોમાં ખાસ કરીને ‘સ્વદેશી’ને ક્યારેય ભૂલતા નહીં. ભેટ-સોગાદ પણ એવી જ ખરીદશો, જે ભારતમાં બની હોય, પહેરવાનું પણ એવી વસ્તુઓ રાખજો જે ભારતમાં બની હોય, જ્યારે સજાવટ માટેનો સામાન પર પણ ભારતમાં નિર્માણ કર્યો હોય એવી જ વસ્તુઓ ખરીદવાનો આગ્રહ રાખજો.

જીવનની દરેક જરૂરિયાત હવે તમામ સ્વદેશી હોય. આ મુકે પીએમ મોદીએ કહ્યું કે ગૌરવપૂર્વક કહો આ સ્વદેશી છે, ગૌરવપૂર્વક કહો આ સ્વદેશી. આ વાતને લઈને આગળ વધો. એક જ મંત્ર અપનાવો વોકલ ફોર લોકલ, એક જ રસ્તો આત્મનિર્ભર ભારત, એક જ લક્ષ્યકં વિકસિત ભારત.

તહેવારોના દિવસોમાં પણ ખાસ કરીને સ્વચ્છતા જાળવવાનો પણ આગ્રહ કર્યો હતો. પીએમ મોદીએ સ્વચ્છતા પર ભાર મૂકતા કહ્યું હતું કે જ્યાં સ્વચ્છતા છે, ત્યાં તહેવારોનો આનંદ લઈ શકાય છે. મન કી બાતમાં મને મોટી સંખ્યામાં તમારા સંદેશા મોકલતા રહેવા જણાવ્યું હતું. તમારી તમામ ભલામણો આ કાર્યક્રમ માટે મહત્વની છે. તમારો પ્રતિભાવ પણ મારા સુધી પહોંચાડતા રહો એવું જણાવીને સૌનો આભાર માન્યો હતો.

ઉત્તારાખંડમાં

લગાડવામાં આવી છે અને સાંજ સુધીમાં રસ્તો સાફ કરવામાં આવશે, ત્યારબાદ બધા કામદારો બહાર આવી શકશે. તેમણે કહ્યું હતું કે ઉપરથી સતત કાટમાળ પડવા છતાં બોર્ડર રોડ્સ ઓર્ગેનાઇઝેશનના જેસીબી મશીનોની મદદથી કાટમાળ દૂર કરવાનું કામ ચાલી રહ્યું છે. વર્માએ કહ્યું હતું કે બધા કામદારો સુરક્ષિત છે અને પાવર હાઉસનો રસ્તો ખુલ્લા પછી તેઓ બહાર નીકળી જશે. તેમણે એમ પણ કહ્યું હતું કે પાવર પ્રોજેક્ટમાંથી વીજળીનું ઉત્પાદન સામાન્ય રીતે ચાલુ છે.

સુપ્રીમ કોર્ટે રામસેતુને રાષ્ટ્રીય સ્મારક જાહેર કરવાની માગ કરતી સુબ્રમણ્યમ સ્વામીની અરજ પર કેન્દ્ર સરકાર પાસેથી જવાબ માગ્યો એ સાથે જ સાવ ભૂલાઈ ગયેલો રામસેતુનો મુદ્દો ફરી ચર્ચામાં છે. સ્વામી વરસોથી રામસેતુને રાષ્ટ્રીય સ્મારક જાહેર કરાવવા મથે છે અને ૨૦૦૭માં પહેલી વાર અરજ કરેલી. ભાજપ એ વખતે સ્વામીની સાથે હતો પણ સત્તામાં આવતાં જ ભાજપે ગુલાંટ લગાવીને રામસેતુને રાષ્ટ્રીય સ્મારક જાહેર કરવાના બદલે મુદ્દાને લટકાવી દેવાની નીતિ અપનાવી છે તેથી સ્વામી પાછા સુપ્રીમ કોર્ટ પહોંચ્યા છે.

સ્વામીની અરજીના પગલે જસ્ટિસ વિક્રમ નાથ અને જસ્ટિસ સંદીપ મહેતાની બેન્ચે સ્વામીની અરજ પર સુનાવણીની સંમતિ આપીને કેન્દ્રને ચાર અઢવાડિયામાં જવાબ આપવા કહ્યું છે. સ્વામીનો દાવો છે કે રામસેતુ એક પુરાતત્વીય સ્થળ જ નથી પણ કરોડો લોકો માટે શ્રદ્ધા અને ભક્તિનું કેન્દ્ર પણ છે. વૈજ્ઞાનિક અને પુરાતત્વીય અભ્યાસો એ વાતનો પુરાવો છે કે રામસેતુ માનવસર્જિત માળખું છે અને તેને હિંદુઓ તીર્થસ્થાન માને છે. કેન્દ્રની નરેન્દ્ર મોદી સરકાર હવે શું જવાબ આપે છે એ જોવાનું છે કેમ કે અત્યાર લગી આ મુદ્દે ભાજપ સરકારનું વલણ મહેતા મારેય નહીં ને ભણાવેય નહીં એવું રહ્યું છે. ‘રામસેતુ’ને હેરિટેજ સાઈટ જાહેર કરીને તેનું જતન કરવાની માગણી સંજીવે જોરશોરથી ઉઠાવી હતી. કેન્દ્રમાં ગે. મનમોહન સિંહની સરકાર હતી ત્યારે ૨૦૧૨માં સેતુસમુદ્રમ પ્રોજેક્ટ હાથ ધરાયો હતો.

દેશ માટે ફાયદાકારક આ પ્રોજેક્ટ ‘રામસેતુ’ પરથી બનવાનો હતો પણ ભાજપે તેનો ઉગ્રતાથી વિરોધ કર્યો હતો. સેતુસમુદ્રમ પ્રોજેક્ટ હાથ ધરીને કોંગ્રેસ સરકાર દેશના કરોડો હિંદુઓની આસ્થા પર પ્રહાર કરવા માગે છે એવો આક્ષેપ કર્યો હતો. ભાજપ એ વખતે પ્રચાર કરતો કે, કોંગ્રેસની માનસિકતા હિંદુ વિરોધી હોવાથી સરકાર બીજા વિકલ્પો વિશે વિચારવાના બદલે રામસેતુનો નાશ કરવાનો જ તેનો ઉદ્દેશ છે. ભાજપે તેના ચૂંટણી હંદેરામાં ‘રામસેતુ’ને હેરિટેજ સાઈટ બનાવવાનું વચન પણ આપેલું પણ સત્તામાં આવ્યા પછી ભાજપે આખી વાતને ભૂલાવી દીધી. બદલે એક રીતે હાથ જ અધ્ધર કરી દીધા છે. ભાજપ જેને હિંદુઓની શ્રદ્ધાનું કેન્દ્ર ગણાવતો

હતો એ રામસેતુના અસ્તિત્વનો સુધ્ધાં ભાજપની નરેન્દ્ર મોદી સરકારે ઈન્કાર કરી દીધેલો છે.

કેન્દ્રીય મંત્રી જિતેન્દ્ર સિંહે ડિસેમ્બર ૨૦૨૨માં એક સવાલના જવાબમાં રાજયસભામાં કહેલું કે, સેટેલાઇટ ઈમેજના કારણે રામસેતુ કઈ રીતે બન્યો તેની કે આ પુલ કેટલો જૂનો છે એ વિશે સીધી ને સચોટ માહિતી આપી શકતી નથી. સિંહના કહેવા પ્રમાણે, ભારતનો ઇતિહાસ ૧૮,૦૦૦ વર્ષથી વધુ જૂનો છે અને ઐતિહાસિક તથ્યો પ્રમાણે, રામસેતુ લગભગ ૫૬ કિમી લાંબો હતો. સ્પેસ ટેકનોલોજી દ્વારા આપણે રામસેતુના મનાતા કેટલાક ટુકડા, ટાપુઓ તથા અમુક પ્રકારના યૂનાના પથ્થરો શોધી શક્યા છીએ પણ એ બધા રામસેતુના અવશેષો અથવા પુલના ભાગો હોવાનું ચોક્કસ રીતે કહી શકાય તેમ નથી. આ સરકારી રાહે આપાયો જવાબ છે તેમાં આકારની રીતે રામસેતુના અસ્તિત્વનો જ ઈન્કાર કરી દેવાયો છે.

આ જવાબના પગલે સ્વામી સુપ્રીમ કોર્ટમાં ગયેલા ને એ વખતે કેન્દ્ર સરકારે કોર્ટમાં અલગ જ વાત કરી હતી. કેન્દ્ર સરકારનું કહેવું હતું કે રામસેતુને રાષ્ટ્રીય વારસો જાહેર કરવાના મુદ્દા પર વિચારણા ચાલી રહી છે અને બહુ જલદી નિર્ણય લેવાશે. સુપ્રીમ કોર્ટે કેન્દ્ર સરકારના જવાબને પગલે ૧૯ જાન્યુઆરી, ૨૦૨૩ના રોજ આદેશ આપીને આ અને શક્ય એટલી ઝડપથી નિર્ણય લેવા કહ્યું હતું. સુપ્રીમ કોર્ટે એવું પણ કહેલું કે, કેન્દ્ર સરકારની કામગીરીથી સ્વામીને સંતોષ ન થાય તો કરીથી કોર્ટમાં અરજ કરવાની સ્વતંત્રતા છે.

નવા ડેરિવેટીવ્ઝ કોન્ટ્રાક્ટ માટે એનએસઈ ખાતે મંગળવારથી નવી એક્સપાયરી અમલી બનશે

મુંબઈ : દેશના પ્રમુખ શેર બજારો નેશનલ સ્ટોક એક્સચેન્જ (એનએસઈ) અને બોમ્બે સ્ટોક એક્સચેન્જ (બીએસઈ) વચ્ચે તાજેતરના ભૂતકાળમાં ડેરિવેટીવ્ઝ સેગ્મેન્ટમાં બિઝનેસ કબજે કરવાની તીવ્ર હરીફાઈ વચ્ચે ડેરિવેટીવ્ઝ કોન્ટ્રાક્ટસની એક્સપાયરી મામલે ફેરફારો લાગુ કરવાની શરૂઆત થઈ હતી. બન્ને એક્સચેન્જો હવે એક્સપાયરી દિવસમાં ફેરફાર અમલી બનાવવાની તૈયારીમાં છે. ૨૮, ઓગસ્ટ, ૨૦૨૫ના નિફ્ટીની એક્સપાયરી ગુરુવારે એકપાયર થનારા કોન્ટ્રાક્ટો માટે અંતિમ એક્સપાયરી હતી. હવે આવતીકાલે મંગળવારથી નવા ડેરિવેટીવ્ઝ કોન્ટ્રાક્ટ માટે એક્સપાયરી અમલી બનશે.

મૂડી બજાર નિયામક તંત્ર સિક્યુરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઈન્ડિયા (સેબી)ના ડેરિવેટીવ્ઝમાં રિટેલ વ્યક્તિગત હિસ્સેદારી ઘટાડવાના લક્ષ્ય વચ્ચે આ એક્સપાયરી તારીખોમાં ફેરફાર કરવામાં આવ્યા છે. સેબીના ચેરમેન તુહિન કાંતા પાંડેએ આ મહિનાની શરૂઆતમાં ડેરિવેટીવ્ઝ માર્કેટમાં વધુ ગુણવત્તા અને સંતુલન માટે હાકલ કરી હતી, જેમાં ટ્રેડિંગ વોલ્યુમ અંતર્ગત કેશ સેગ્મેન્ટ કરતાં અપ્રમાણસર રીતે વધારે છે.

એનએસઈ અને બીએસઈ બન્નેમાં અઠવાડિક, માસિક, ત્રિમાસિક અને અર્ધવાર્ષિક એફએન્ડઓ કોન્ટ્રેક્ટ હોય

માર્કેટ કેપમાં ₹ ૧૦ લાખ કરોડથી વધુ ધોવાણ

મુંબઇ: શેરબજારને હયમચાવી નાંખતા પરિબળો વચ્ચે પાછલા સપ્તાહે માર્કેટ કેપમાં રૂ. ૧૦ લાખ કરોડથી વધુનું ધોવાણ જોવા મળ્યું હતું. સ્થાનિક સંસ્થાઓની રૂ. ૧૬,૮૨૮ કરોડની ચોખ્ખી લેવાલી પણ બજારને નેગેટીવ ઝોનમાંથી બહાર કાઢવામાં નિષ્ફળ રહી હતી.

શુક્રવાર તા. ૨૯ ઓગસ્ટ, ૨૦૨૫એ સમાપ્ત થયેલા સપ્તાહ દરમિયાન બીએસઈ સેન્સેક્સ ૧,૪૯૭.૨૦ પોઈન્ટ્સ (૧.૮૪ ટકા) ઘટ્યો હતો. સેન્સેક્સ ગત શુક્રવારના ૮૧,૩૦૬.૮૫ના બંધ સામે આ શુક્રવારે ૭૯,૮૦૯.૬૫ પોઈન્ટ્સ પર બંધ રહ્યો હતો. સપ્તાહના આરંભે સોમવાર ૨૫ ઓગસ્ટ, ૨૦૨૫ના રોજ સેન્સેક્સ ૮૧,૫૦૧.૦૬

છે. અગાઉ એક્સચેન્જો પાસે નિફ્ટી ૫૦, બેંક નિફ્ટી જેવા વિવિધ બેન્ચમાર્ક દ્વારા બહુવિધ વિકલી એફ એન્ડ ઓ કોન્ટ્રેક્ટ હતા, જો કે ગત નવેમ્બરમાં સેબીએ જણાવ્યું હતું કે, એક્સચેન્જોને પ્રતિ એક્સચેન્જ ફક્ત એક બેન્ચમાર્ક ઈન્ડેક્સ માટે અઠવાડિક એક્સપાયરી એફએન્ડઓ કોન્ટ્રેક્ટ ઓફર કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવશે.

આ સેગ્મેન્ટમાં રિટેલ હિસ્સેદારી ઘટાડવા માટે એક્સચેન્જની ઝુંબેશના ભાગરૂપે કરવામાં આયુું હતું. એનએસઈમાં બેંક નિફ્ટી, નિફ્ટી ફાઈનાન્શિયલ સર્વિસિઝ અને નિફ્ટી મિડ કેપ સિલેક્ટ માટે વિકલી એક્સપાયરી બંધ કરવામાં આવી હતી, કેમ કે એક્સચેન્જે નિફ્ટી ૫૦ ઈન્ડેક્સ પસંદ કર્યો હતો.

આ જ પ્રમાણે બીએસઈએ બેંકેક્સ અને સેન્સેક્સ ૫૦ બંધ કર્યા હતા, કેમ કે એક્સચેન્જે સેન્સેક્સ ઈન્ડેક્સ પસંદ કર્યો હતો. હાલની સ્થિતિ મુજબ ૨૮, ઓગસ્ટના અંત સુધી એનએસઈની નિફ્ટી ૫૦ વિકલી એક્સપાયરી દર અઠવાડિયાના ગુરુવારે હતી, જ્યારે માસિક એક્સપાયરી દર મહિનાના છેલ્લા ગુરુવારે થતી હતી.

બીએસઈ પર સેન્સેક્સ ઈન્ડેક્સના વિકલી કોન્ટ્રેક્ટ દર મંગળવારે એકપાયર થાય છે, જ્યારે માસિક કોન્ટ્રેક્ટ મહિનાના છેલ્લા મંગળવારે એક્સપાયર થાય છે. પરંતુ આ

આગામી મહિના/કોન્ટ્રાક્ટમાં બદલાશે. નિફ્ટીના અઠવાડિક કોન્ટ્રેક્ટ અઠવાડિયાના મંગળવારે એક્સપાયર થશે.

નિફ્ટીના માસિક, ત્રિમાસિક અને અર્ધવાર્ષિક કોન્ટ્રેક્ટ મહિનાના છેલ્લા મંગળવારે એકપાયર થશે. બીએસઈના કોન્ટ્રેક્ટ સંબંધિત અઠવાડિક અને માસિક કોન્ટ્રેક્ટ ગુરુવારે એકપાયર થશે. એક્સપાયરી તારીખોમાં ફેરફાર સાથે, વિશ્લેષકોનું કહેવું છે કે, આઈપીઓ લાવવાની તૈયારીમાં રહેલા એનએસઈનો ઈન્ડેક્સ ઓપ્શન્સ પ્રીમિયમ ટર્નઓવર સ્પેસમાં બજાર હિસ્સો તેના હરીફ બીએસઈનો ભોગે વધશે. હવે, ઓપ્શન પ્રીમિયમ એ કિંમત છે, જેના પર ઓપ્શન કોન્ટ્રેક્ટ ખરીદવામાં આવે છે અથવા વેચવામાં આવે છે, અને એક્સચેન્જ માટે આ સૌથી મોટો આવક સર્જન કરતું સેગ્મેન્ટ છે. ગોલ્ડમેન સાચો ચેતવણી આપી હતી કે, બીએસઈને બજાર હિસ્સામાં ત્રણ ટકા પોઈન્ટનો ઘટાડો અને નાણા વર્ષ ૨૦૨૬માં ઈપીએસ અંદાજમાં બે ટકાનો ઘટાડો થઈ શકે છે. જાન્યુઆરી ૨૦૨૫માં બીએસઈએ તેની ઈન્ડેક્સ ઓપ્શન્સ એક્સપાયરી મંગળવાર પર ખસેડી હતી, જ્યારે એનએસઈએ ગુરુવારે એક્સપાયરી ચાલુ રાખી હતી. આ ફેરફારથી બીએસઈને પ્રીમિયમ ટર્નઓવરના આધારે ઈન્ડેક્સ ઓપ્શન્સમાં નોંધપાત્ર ટ્રેકશન મેળવવામાં મદદ મળી હતી. ■

પોઈન્ટ્સ પર ખૂલી એ જ દિવસે ઊંચામાં ૮૧,૭૯૯.૦૬ સુધી અને શુક્રવાર, ૨૯ ઓગસ્ટે નીચામાં ૭૯,૭૪૧.૭૬ સુધી ગયો હતો.

ગત શુક્રવાર ૨૨ ઓગસ્ટ ૨૦૨૫ના રોજ માર્કેટ કેપ રૂ. ૪૫૩.૬૯ લાખ કરોડ હતું તે ૨૯ ઓગસ્ટ, ૨૦૨૫ના અંત સુધીમાં રૂ. ૧૦.૦૪ લાખ કરોડ ઘટીને રૂ. ૪૪૩.૬૫ લાખ કરોડ થયું હતું. સપ્તાહ દરમિયાન બધા બ્રોડ બેઝ ઈન્ડાયસીસ ઘટ્યા હતા, જેમાં, બીએસઈ સ્મોલકેપ (૨.૯૩ ટકા), બીએસઈ મિડકેપ (૨.૭૨ ટકા), બીએસઈ ૧૦૦ (૨.૦૩ ટકા), બીએસઈ ૨૦૦ (૨.૧૧ ટકા), બીએસઈ ૫૦૦ (૨.૨૨ ટકા) વધ્યા હતા. ■

જીએસટી કાઉન્સિલની બેઠકના પરિણામ પર બજારની ચાંપતી નજર, ઓટો સેલ્સ અને યુએસ ટેરિફ્સની અસરથી શૅરલક્ષી કામકાજ વધશે

મુંબઇ: ભારતીય શેરબજારો માટે આ અઠવાડિયું મહત્વપૂર્ણ રહેવાની ધારણા છે. આ સપ્તાહે રોકાણકારો જીએસટી કાઉન્સિલની બેઠકના પરિણામ, ઓટો સેક્ટરના વેચાણના આંકડા અને યુએસ ટેરિફ્સની વિવિધ ક્ષેત્રો પર પડનારી અસરને અનુલક્ષીને આગળ વધશે. અમેરિકાની ટેરિફ પયા. ટકા થઇ ગયા પછી તેના સારા અને નરસા પરિણામોની સારી એવી ચર્ચા થઇ હોવા સાથે હવે જીએસટીના સુધિત ફેરફારો પર બજારનું ધ્યાન કેન્દ્રિત થયું છે.

જીએસટી કાઉન્સિલ ત્રીજી અને ચોથી સપ્ટેમ્બરના રોજ સંભવિત કર ઘટાડા અંગે ચર્ચા કરવા બેઠક યોજી રહ્યું છે. એ જ સમયે, સોમવારથી ઓટો સેક્ટરના વેચાણના આંકડા આવવાનું શરૂ થશે, જે અર્થતંત્રના વ્યાસસ્થ અંગે મુખ્ય આંતરદષ્ટિ આપશે.

વાહનોના વેચાણના વધારાને સામાન્ય રીતે મજબૂત આર્થિક કામગીરીના સક્રિત તરીકે જોવામાં આવે છે. આ ઉપરાંત શુક્રવારે જાહેર થયેલા પ્રથમ ત્રિમાસિક જીડીપી ડેટા પર બજારો સોમવારે પણ પ્રતિક્રિયા આપી શકે છે. નાણાકીય વર્ષ ૨૦૨૬ના પ્રથમ ત્રિમાસિક ગાળામાં ભારતનો જીડીપી ૭.૮ ટકા વધ્યો છે, જે અપેક્ષાઓ કરતાં વધુ હતો.

વૈશ્વિક સ્તરે, સંભવિત દર ઘટાડા અંગે યુએસ ફેડરલ રિઝર્વની કોઈપણ ટિપ્પણી પર નજીકથી નજર રાખવામાં આવશે, કારણ કે તે બજારની ભાવનાને પ્રભાવિત કરી શકે છે. બજારના સાધનોએ જણાવ્યું હતું કે પ્રથમ ક્વાર્ટરના જીડીપી ડેટા ભારતીય અર્થતંત્રની મજબૂતાઈ દર્શાવે છે, જે વૈશ્વિક અસ્થિરતા સામે બફર ઝોન પૂરું પાડે છે.

અમેરિકાની ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા ટેરિફ પરનો કરાલ બજારના સેન્ટિમેન્ટને વેગ આપી શકે છે, જોકે એવું થાય તો પણ પચ્ચીસ ટકા ટેરિફ યથાવત રહેવાની શક્યતા છે. રોકાણકારો આગામી સ્થાનિક અને યુએસ મેક્રોઇકોનોમિક સૂચકાંકો પર પણ નજર રાખશે, જેમાં પીએમઆઇ ડેટા, બેરોજગારીના

ગુજરાત

ગીરમાં રસ્તો પહોળો કરવાની દરખાસ્ત વર્લ્ડ લાઈફ બોર્ડે ફગાવી

(અમારા પ્રતિનિધિ તરફથી)
અમદાવાદઃ એશિયાટિક સિંહોની વસ્તી ધરાવતાં એકમાત્ર ગીર અભયારણ્ય પ્રકૃતિ-પર્યાવરણને નુકસાન રોકવાના ઉદ્દેશ સાથે નેશનલ બોર્ડ ફોર વાઈલ્ડ લાઈફ દ્વારા બામણશાથી જામવાળા રોડને પહોળો કરવાની દરખાસ્ત ફગાવી દીધી હતી.

ગીર સોમનાથ જિલ્લામાં બામણશાથી જામવાળાનો રસ્તો પહોળો કરવા માટે માર્ગ-મકાન વિભાગના કાર્યપાલક ઈજનેર દ્વારા દરખાસ્ત તૈયાર કરવામાં આવી હતી. સ્ટેટ હાઈવે ૯૮ પરનાં આ પ્રોજેક્ટ માટે

અભ્યારણની ૧.૩૦ હેક્ટર જંગલની જમીન માંગવામાં આવી હતી. ગુજરાત વાઈલ્ડ લાઈફ બોર્ડ દ્વારા તેને મંજૂરી આપવામાં આવી હતી. અને બહાલી આપવાની ભલામણ સાથે નેશનલ બોર્ડ ફોર વાઈલ્ડ લાઈફને મોકલવામાં આવી હતી.

પરંતુ તેના દ્વારા તે નકારી દેવામાં આવી હતી. બોર્ડની સ્ટેનિંગ કમિટીની બેઠકની મિનિટસ મુજબ ગીર અભયારણ્ય એશીયાઈ સિંહોનું રહેકાણ છે ઉપરાંત અનેક પ્રજાતિનાં વન્ય પ્રાણીઓનું રહેકાણ

દેશમાં કારના સ્કેપિંગમાં ગુજરાત પાંચમા ક્રમે, નીતિન ગડકરીએ ડેટા જાહેર કર્યો

(અમારા પ્રતિનિધિ તરફથી)
અમદાવાદઃ દેશભરમાં પ્રદૂષણ ઘટાડવા માટે કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા અનેક પ્રયાસો હાથ ધરવામાં આવ્યા છે. જૂના વાહનોને સ્કેપ કરવા અને નવા વાહનની ખરીદીના પરના ટેક્સમાં પયાસ ટકા છૂટ આપવાની જાહેરાત કરી છે. આ પ્રયાસો હેઠળ કેન્દ્ર સરકાર વાહન સ્કેપ નીતિ અમલમાં લાવી છે. આ નીતિ હેઠળ, જૂના વાહનોને સ્કેપ કરવામાં આવી રહ્યા છે. તાજેતરમાં કેન્દ્રીય પરિવહન પ્રધાન

નીતિન ગડકરીએ વાહન સ્કેપિંગનો ડેટા જાહેર કર્યો હતો.

નીતિન ગડકરીએ જાહેર કરેલા આંકડાઓમાં પાંચ રાજ્યો એવા છે. જેમાં સૌથી વધારે વાહનો સ્કેપ કરવામાં આવ્યા છે. આ રાજ્યોમાં ઉત્તર પ્રદેશ, હરિયાણા, હર્યાણ, રાજસ્થાન અને ગુજરાતનો સમાવેશ થાય છે. ગુજરાતમાં અત્યાર સુધીમાં કુલ ૧૫,૪૪૮ વાહનને રજિસ્ટર્ડ વાહન સ્કેપિંગ સુવિધાઓ (આરવીએસએફ)માં સ્કેપ

છે.દરખાસ્ત વર્તમાન કાચો રોડ પહોળો અને ડામરનો કરવા સુચવાયું છે. પરંતુ અભયારણ્ય માટે પર્યાવરણ પ્રાકૃતિક વાતાવરણ અનિવાર્ય છે. ગીર અભયારણ્યના અનેક રસ્તા બંધ છે અને કેટલાકમાં સમયમર્યાદા છે.

આ સ્થિતિમાં પ્રોજેક્ટથી ઈકો સીસ્ટમ તથા વન્ય જીવોની હેરફેરમાં વિનં ઉભુ થઈ શકે છે. અભ્યારણની અંદરના રસ્તાથી ટ્રાફિક વધવાના સંજોગોમાં પ્રાણીઓ માટે ડિસ્ટર્બન્સ સર્જાઈ શકે. આ પ્રકારની દલીલો સાથે રસ્તો પહોળો

કરવાની દરખાસ્ત નકારવામાં આવી હતી. બેઠકમાં એવી પણ ટિપ્પણી થઈ હતી કે ડામરનો રસ્તો બનાવવામાં આવે તો વખતો વખત સમારકામ કરવુ પડે અને તેનાથી આગ લાગવાનું જોખમ ઊભું થઈ શકે છે. બોર્ડ દ્વારા જોકે વર્તમાન રસ્તાને મજબૂત

કરવા માટે કેટલીક શરતો સૂચવી છે. વન્યજીવને કોઈ તકલીફ ન થાય તે રીતે દિવસના ભાગે કામગીરી કરવા વિસ્ફોટકો અગ્નજવાળાનો ઉપયોગ નહીં કરવા તથા પ્રવર્તમાન ટ્રાફિક નિયંત્રણો યથાવત રાખવા કહેવામાં આવ્યું છે. ■

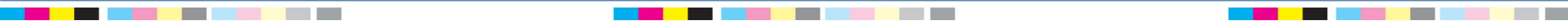
હેઠળ, લાભાર્થીઓને જૂના વાહનો સ્કેપ કરવા પર નવા વાહનની ખરીદી પર ટેક્સમાં છૂટ મળે છે. બિન-પરિવહન વાહનો માટે ૨૫ ટકા સુધી અને પરિવહન વાહનો માટે ૧૫ ટકા સુધી રોડ ટેક્સમાં મુક્તિની જોગવાઈ છે. આ લાભ મેળવવા માટે, વાહન માલિકે ડિપોઝિટ સર્ટિફિકેટ સંભવિત કરવું જરૂરી છે, જે વાહન સ્કેપ કર્યા બાદ જરૂરી કરવામાં આવે છે. આ સર્ટિફિકેટ સમગ્ર દેશમાં માન્ય છે. ■

પંચમહાલનો પાનમ કેમ ઓવરફ્લો! ૧.૬૫ લાખ ક્યુસેક પાણી છોડાતા ૨૪ ગામોને એલર્ટ કરાયાં

અમદાવાદઃ પંચમહાલ જિલ્લાના શહેરા તાલુકાના પાનમ ડેમમાં સતત વરસાદના પગલે ડેમ સંપૂર્ણ ભરાઈ ગયો છે. ગઈ કાલે ૧૨ વાચ્યે જળસ્તર ૧૭૭.૨૦ મીટર નોંધાયું હતું. રૂલ લેવલ ૧૨૭.૪૧ મીટર હોવાથી ડેમના ૮ દરવાજા ૪.૫૭ મીટર સુધી ખોલી ૧,૬૫,૧૩૩ ક્યુસેક પાણી છોડવામાં આવ્યું હતું. ડેમમાંથી પાણી છોડવામાં આવતા તેની સીધી અસર ત્રણ જિલ્લાનાં છે. ૨૪ ગામોને પડવાની શક્યતાઓ છે. જેથી તે ૪ ગામોને એલર્ટ કરવામાં આવ્યાં હતાં.

પંચમહાલ જિલ્લાના શહેરા તાલુકાના રામજીની નાળ, લીંક અને ઉડારા, મહીસાગર જિલ્ાના સંતરામપુર તાલુકાના મોર અને બાલુજીના મુવાડા સહિત ૫ ગામો,

લુણાવડા તાલુકામાં ચોપડા, વેરામા સહિત ૧૭ ગામો તેમજ ખાનપુર તાલુકાના પંડારડા અને નાનીચરેલ ગામોને પણ એલર્ટ કરવામાં આવ્યાં હતાં. ખાસ કરીને મહીસાગર જિલ્લાના સંતરામપુર અને લુણાવડામાં કુલ ૨૨ ગામો, તેમજ ખાનપુરના પંડારડા, નાનીચરેલ ગામો માટે સાવચેતીના ભાગરૂપે એલર્ટ જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું. ઉપરવાસમાં હજુ પણ ભારે વરસાદની આગાહી હોવાના કારણે પરિસ્થિતિ ગંભીર બની શકે છે. વહીવટી તંત્ર તથા સંબંધિત અધિકારીઓ-કચેરીઓ હાઈ એલર્ટ પર હાલ છે અને નાગરિકોને સાવચેત રહેવા તથા તંત્રની તમામ સૂચનાઓનું પાલન કરવા અપીલ કરવામાં માટે અપીલ કરવામાં આવી હતી. ■

ધર્મતોજ

મહાભારતનું એક મોતી: સનત-સુજાતિય

મળનં

હેમંત વાળા

feedback@bombay
samachar.com

મહાભારતના જે છ મોતી ગણાય છે તેમાંનું આ એક છે. તેમાં કૃતરાષ્ટ્રને વિદ્વન્ની વિનંતીથી પરમજ્ઞાની સનત ઋષિ જ્ઞાન આપે છે. સનાતની સંસ્કૃતિની શૈલી પ્રમાણે અહીં પણ જ્ઞાનનો વિનિમય પ્રત્નોત્તરી દ્વારા થયો છે. મહાભારત ધર્મ, નૈતિકતા, અધ્યાત્મિકતા, સામાજિક બંધારણ અને દાર્શનિક વિચારોનો અવિનાશી, અદ્ભુત તેમ જ અપાર ખજાનો છે. તેમાંના ઉદ્દોગપર્વમાં ૪૧ થી ૪૬ માં વિભાગમાં આ પ્રસંગનો ઉલ્લેખ છે જ્યાં યુદ્ધ પહેલા ધૃતરાષ્ટ્રને સત્ય પ્રતીત થાય તે માટે પ્રત્યન કરાયો હોય તેમ જણાય છે.

સનત ઋષિ જ્ઞાન થકી ભક્તિનો માર્ગ પ્રશસ્ત કરનાર મહાપુરુષ છે. તેઓ બ્રહ્માના માનસ પુત્ર છે. ધૃતરાષ્ટ્રને તેમણે જે જ્ઞાન આપ્યું તે ‘સનત-સુજાતિય’ તરીકે ઓળખાય છે. અહીં તેમણે ધૃતરાષ્ટ્રને ધર્મ-અધર્મ, સત્ય-અસત્ય, નિત્ય-અનિત્ય, યોગ્ય-અયોગ્ય, નૈતિક-અનૈતિક જેવી બાબતો ઉપરાંત તત્ત્વજ્ઞાન, આત્મા, દૈવી ગુણો, સંસાર, સૃષ્ટિ તથા અધ્યાત્મિકતા જેવી બાબતોની સમજ પણ આપી છે. તે સાથે તેમણે ‘દુષ્કન’ ગણી શકાય તેવાં કામ, ક્રોધ, લોભ, મોહ, લાલચ, અહંકાર જેવાં નકારાત્મક ભાવની પણ વાત કરી.

સનત-સુજાતિયમાં પ્રત્યક્ષ તેમ જ પરોક્ષ રીતે શાસ્ત્રમાં શ્રદ્ધાની વાત અહીં કરવામાં આવી છે, આધ્યાત્મમાં આંતરિક જ્ઞાનનું મહત્ત્વ સમજાવ્યું છે, સાત્ત્વિક ગુણ તેમ જ સુ-સંસ્કાર માટે સૂચન કરાયું છે, વિચારોનાં નિયંત્રણ થકી નૈતિક વર્તનની વાત અહીં થાય છે, મોહ-યુક્ત સંવેદનાના નિયંત્રણની વાત પર ભાર અપાયો છે, વિવેક અને સંયમ થકી સ્વનિયંત્રણ મેળવી નકારાત્મક ભાવની નાબૂદી માટેનું સૂચન છે તે ઉપરાંત વિનાશકારક ભૂમિતાથી દૂર રહેવાની વાત પણ અહીં જોવા મળે છે. સનત-સુજાતિયને મૃત્યુ અને અમૃતની વાત સમજાવનાર, આત્મજ્ઞાન અને તેમજ બ્રહ્મજ્ઞાનનું મહત્ત્વ સ્થાપિત કરનાર, કર્મ અને તેનાં ફળ વચ્ચેનાં સમીકરણની સમજ આપનાર, ધર્મ-અધર્મ સત્ય-અસત્ય નિત્ય-અનિત્યનો ભેદ દર્શાવનાર, સર્વથા વિનાશકારી સંવેદનાઓ તથા નકારાત્મક સમજથી દૂર રહેવાનો આગ્રહ કરનાર, સમગ્ર સૃષ્ટિમાં પ્રવર્તમાન એકત્વની ભાવનાને યથાર્થ સ્વરૂપે કહેનાર, ભક્તિ, યોગ, સંન્યાસ, વૈરાગ્ય જેવાં સાધનનું મહત્ત્વ સ્થાપિત કરનાર ઉદ્દ્યોગિક તરીકે લેવાય છે.

મહાભારતનું યુદ્ધ સામે ઊભું હતું. તેથી સ્વાભાવિક છે કે ધૃતરાષ્ટ્રને મૃત્યુની ચિંતા વધુ હોય. ધૃતરાષ્ટ્રને પ્રશ્ન એ થાય છે કે મૃત્યુનું અસ્તિત્વ નથી એમ કેમ કહેવામાં આવે છે. સનત ઋષિનો જવાબ સ્વાભાવિક છે, મૃત્યુ અથવા દેહાંતર પ્રાપ્તિ શરીરને થાય છે, માનવી તો આત્મા સ્વરૂપ છે, આત્મા છે, જેનું મૃત્યુ સંભવ નથી. આત્માની અનુભૂતિ

માનસ મંથન

મોરારિબાપુ

feedback@
bombaysamachar.com

ઉપસ્થિત શિક્ષક ભાઈઓ-બહેનોને વંદન. સૌને હૃદયથી આવકારું છું. શિક્ષક કેવો હોવો જોઈએ? તેનામાં પંચશીલ હોવાં જોઈએ. આપણા સમર્થ વિચારક શિબિર કરતા મેં પંચશીલ શબ્દ વપરાતો. પંચશીલ આપણે ત્યાં બૌદ્ધકાલીન શબ્દ છે.

ગુરુગૃહ ગપ પઢન રચુરાર્ !

અલપ કાલ વિદ્યા સબ આર્ !

એક ઝેન કથાનું દ્રષ્ટાંત યાદ આવે છે. જાપાનમાં ઝેન પંથ અને તેમાં એવો નિયમ કે શિક્ષક થવા માટે ઘણાં વર્ષો સુધી એક મોટા શિક્ષક પાસે, ઝેન ગુરુ પાસે રહેવું પડે, પછી જ વ્યક્તિ શિક્ષક બની શકતો. જાપાનના એક યુવાનને પણ એવી ઈચ્છા કે તે શિક્ષક બને, અને એક સફળ શિક્ષક બને. તે જાણતો હતો કે શિક્ષક બનવા માટે કેવી કેવી પ્રક્રિયામાંથી પસાર થવું પડે છે. ઉત્સાહી યુવક જાય છે એક ઝેન ગુરુ પાસે.

વાતાવરણમાં આજે વધુ ભીનાશ હતી. સવારથી ખૂબ વરસાદ પડી રહ્યો છે. એ સમયે વાહનવ્યવહારના વિશેષ સાધનો ન હતાં, ક્યાંય પણ જવું હોય તો મોટે ભાગે ચાલીને જ જવું પડતું. યુવકના હાથમાં છત્રી છે. વસ્ત્રો ભીના ન થાય, પલળી ન જાય તેની કાળજી રાખતો રાખતો પહોંચે છે ગુરુ પાસે. ‘જે ઓરડામાં ગુરુ બેઠા છે તેની બહાર થોડે દૂર ચપ્પલ કાઢે છે, છત્રી મૂકે છે અને વરસાદથી ભીના થયેલા પગ સાફ કરી ગુરુના ઓરડામાં પ્રવેશ કરે છે. યુવક આજે બહુ ઉત્સાહમાં

અલૌકિક દર્શન

ભાણદેવ

feedback@
bombaysamachar.com

(ગતાંકથી ચાલુ)

૫. કુંડલિની જાગરણના ઉપાયો

૧. કુંડલિની જાગરણનો સર્વેશ્રેષ્ઠ ઉપાય તો ભગવત્કૃપા જ છે. અન્ય સાધનો કૃવાના પાણી જેવા છે, જ્યારે ભગવત્કૃપા અનરાધાર વર્ષાની હેલી સમાન છે. અન્ય સાધના કરવામાં આવે ત્યારે પણ સાધનાની સફળતાનો આધાર ભગવત્કૃપા પર જ છે. એટલે ઈશ્વરપ્રદાન સર્વ સાધનોમાં શ્રેષ્ઠ અને સર્વ સાધનોના પાયારૂપ સાધન છે.

૨. ભક્તિમાર્ગના પથિકને ભાવ અને નામજપથી કુંડલિની જાગરણ થાય છે.

૩. જ્ઞાનમાર્ગના પ્રવાસીને વિચાર અને બ્રહ્મચિંતનથી કુંડલિની જાગરણ થાય છે.

૪. રાજયોગના સાધકને ધારણા-ધ્યાનના અભ્યાસથી આ સિદ્ધિ મળે છે.

૫. હઠયોગનો સાધક કુંડલિની જાગરણ માટે આસન, પ્રાણાયામ અને મુદ્રાઓનો અભ્યાસ કરે છે. એ માર્ગે પણ કુંડલિની જાગરણ થઈ શકે છે.

ગોરક્ષનાથ આદિ આચાર્યોએ કુંડલિની જાગરણ માટે આસન, પ્રાણાયામ અને મુદ્રાઓનો અભ્યાસ કરે છે. એ માર્ગે પણ કુંડલિની જાગરણ થઈ શકે છે. ગોરક્ષનાથ આદિ આચાર્યોએ કુંડલિની જાગરણ માટે આસન, પ્રાણાયામ અને મુદ્રાઓનો અભ્યાસ કરે છે. એ માર્ગે પણ કુંડલિની જાગરણ થઈ શકે છે.

૬. કુંડલિની જાગરણની પ્રક્રિયા દરમિયાન નૈષ્ઠિક બ્રહ્મચર્યનું પાલન અનિવાર્ય છે. બ્રહ્મચર્યનો ભંગ થાય તો પ્રાણશક્તિ તુરંત નીચે પાછી ફરે છે. ૭. કુંડલિની જાગરણ દરમિયાન શરીર-પ્રાણમાં અનેકવિધ ઘટનાઓ બને છે. સાધકે એનાથી ભયભીત ન થવું કારણ કે ભયથી પ્રાણશક્તિ પાછી ફરે છે. ૮. સતત ઈશ્વર-પ્રદિધાનનો ભાવ રાખવો. આખરે તો ભગવત્કૃપા જ સાચો સહારો છે, એવી શ્રદ્ધા રાખવી. ૯. માર્ગ પર થતી અનુભૂતિઓ પ્રત્યે તટસ્થભાવ રાખવો તેમાં રમમાણ ન રહેવું. ૧૦. જો ઉપરોક્ત બાબતોનો પ્રથમથી જ ખ્યાલ રાખવામાં આવે તો સાધકને કુંડલિની જાગરણ વખતે ખાસ મુશ્કેલી પડતી નથી; છતાં કોઈ ભીમારી જેવું લાગે કે કષ્ટ થાય તો થોડા સમય પૂરતી યૌગિક ક્રિયાઓ બંધ રાખવી, શવાસનમાં સૂઈ રહેવું અને કુંભક વિના માત્ર

૬. કુંડલિની જાગરણ વખતે, પહેલાં અને પછી ખ્યાલમાં રાખવાની સાવચેતીઓ

૧. સાધકે પ્રથમથી જ શુદ્ધ સાત્ત્વિક આહાર રાખવો જોઈએ, લસણ, ડુંગળી, માંસ, મદિરા અને ધૂમ્રપાન ત્યાજ્ય છે. વધુ પડતાં તેલ, મરચાંનો ઉપયોગ ન કરવો. મિતાહાર

શિક્ષક કેવો હોવો જોઈએ? તેનામાં પંચશીલ હોવાં જોઈએ...

છે. જાતભાતના મનોભાવો તેના મનમાં ઊઠે છે. મને ગુરુ સ્વીકારશે? દીક્ષા આપશે? હું નિયમો નિભાવી શકીશ? આવા અનેક વિચારો સાથે ગુરુ પાસે જાય છે.

ઝેન ગુરુ પાસે પહોંચીને પ્રણામ કરે છે. શાંત મુદ્રામાં બેઠેલા ગુરુએ સ્મિત સાથે યુવકને આંખોથી આવકાર આપ્યો છે. નજીક જાય છે એટલે ગુરુએ તેને એટલું જ પૂછ્યું કે ‘યુવક, તું અંદર આવ્યો ત્યારે તારી છત્રી તેં કઈ તરફ મૂકી છે? જમણી કે ડાબી તરફ?’ યુવાન મૂંઝાયો છે, કારણ કે છત્રી તેને કઈ તરફ મૂકી હતી તે ભૂલી ગયો હતો ! ગુરુએ એટલું જ કહ્યું કે ‘સાધક, તને તૈયાર થવામાં હજી બીજાં દસ વર્ષ લાગશે...’

મારાં શ્રોતા ભાઈ-બહેનો, હું પણ એક શિક્ષક રહ્યો છું. આપને મળવાનો આનંદ છે. શિક્ષકમાં પંચશીલ હોવાં જોઈએ. શિક્ષકમાં ચોકસાઈ હોવી જોઈએ. શિક્ષકની ચોકસાઈ એ તેનું પહેલું શીલ છે. એક શીલ છે લાયકાત. ડિગ્રી મળે એટલે લાયકાત મળી જાય એમ ન માનવું. પાંડુરંગ દાદા કહેતા કે, ડિગ્રી મહત્ત્વની નથી, વૃત્તિ મહત્ત્વની છે. એક મહાત્મા બેઠા હતા તેમની પાસે એક ચપ્પલ કાઢે છે, છત્રી મૂકે છે અને વરસાદથી ભીના થયેલા પગ સાફ કરી ગુરુના ઓરડામાં પ્રવેશ કરે છે. યુવક આજે બહુ ઉત્સાહમાં

પેલો માણસ કહે આ તો અડધું બગેલું છે. ત્યારે મહાત્માએ કહ્યું, ઈશ્વર માગણી મુજબ નથી આપતો., લાયકાત મુજબ આપે છે. શિક્ષક નિવૃત્ત થતો જ નથી. તે પોતાના અનુભવોને વહેંચતો રહે છે. આપણી લાયકાતની ત્યારે કસોટી થાય છે.

રીઝું શીલ છે, શિક્ષક ક્ષમાશીલ હોવો જોઈએ. અત્યારે બાળકને ઊઠ-બેસ કરાવવાનો સમય નથી, તેનાં પગમાં ઘૂંઘરું પહેરાવી નૃત્ય કરાવવાનો છે. તેના પગમાં બેડી નહીં, ઘૂંઘરું બાંધવા જોઈએ. જે દિવસે શિક્ષણમાં બાળકનાં પગમાં બેડીને બદલે ઘૂંઘરું બંધાશે તે દિવસે સરસ્વતી તે સમારંભમાં જાતે વીણા વગાડતાં હશે! રામાયણમાં આખી શિક્ષણ નીતિ છે. આખી શિક્ષણ નીતિ એક પંક્તિમાં છે- ચાતક કોકિલ કીર ચકોરા... ચાતક પક્ષી પ્યારું હોય છે. બાળક ચાતક જેવું બને, તેને જાણવાની પ્યાસ થાય. આપણા વર્ગનો વિદ્યાર્થી ટહુકો કરતો હોવો જોઈએ. કીર એટલે પોપટ. તે ઈશ્વરના નામનું સ્મરણ કરે. તે કોઈ પણ ધર્મનો હોય, તે પ્રભુનું સ્મરણ કરતો હોવો જોઈએ. ચકોર પક્ષીને ચન્દ્ર સાથે પ્રીત છે. તેનું લક્ષ્ય ચંદ્ર છે. આપણું લક્ષ્ય ઊંચું હોવું જોઈએ. બાળક પ્યાસું હોય, ટહુકા કરતું હોય. તે પ્રભુ સ્મરણ કરતું હોય, તેનું લક્ષ્ય ઊંચું હોય, પણ પાંચમું પક્ષી છે- મોર. નાચત કલ મોરા... આપણા વર્ગનું બાળક નૃત્ય કરતું હોવું જોઈએ. એક શિક્ષક

ચિત્તશુદ્ધિ વિના કુંડલિની જાગરણ થતું નથી

આવશ્યક છે.

૨. ચિત્તશોધન માટે સાધકે સાત્ત્વિક આચાર અને સાત્ત્વિક વિચારનું પાલન કરવું જોઈએ અને સાત્ત્વિક વાતાવરણમાં રહેવું જોઈએ.

ચિત્તશુદ્ધિ વિના કુંડલિની જાગરણ થતું નથી અને થાય તો યોગને બદલે રોગનું કારણ બને છે.

૩. યોગમાર્ગના પ્રવાસી માટે કુંડલિની જાગરણ પહેલાં નાડીશોધન થવું અનિવાર્ય છે.

૪. સાધના, ખાસ કરીને યૌગિક ક્રિયાઓ ગુરુપદિષ્ટ માર્ગે યુક્ત પદ્ધતિથી કરવી જોઈએ.

૫. કુંડલિની જાગરણને કારણે આવેલી ધીમારી આવે તો ડૉક્ટર પાસે દોડવું નહિ. પરંતુ ઘણીવાર સાધકો અન્ય બીમારીને કુંડલિની જાગરણના લક્ષણો માની ચિકિત્સા કરતા નથી અને બીમારી ઘર કરી જાય છે. આવી ભ્રમણમાં રહી ચિકિત્સામાં શૈથિલ્ય કરવું નહિ.

કુંડલિની જાગરણને કારણે આવેલી ધીમારીમાં લક્ષણો ઘણાં જુદા હોય છે. વળી, તેમાં કુંડલિની જાગરણના અન્ય લક્ષણો પણ ભળેલા હોય છે, જ્યાં અન્ય સામાન્ય બીમારીમાં કુંડલિની જાગરણના અન્ય કોઈ લક્ષણો હોતા નથી માત્ર બીમારી જ હોય છે. આના પરથી વિવેકી પુરુષ સમજી શકે કે બીમારી ખરેખર શું છે? આવે વખતે સદ્ગુરુનું માર્ગદર્શન અને ભગવત્કૃપા જ તારણરૂપાય છે.

૧૨. કુંડલિની જાગરણ આધ્યાત્મિક પ્રગતિનો અંત નથી, પરંતુ માત્ર સાચો પ્રારંભ છે એમ સમજવું.

૧૩. કુંડલિની જાગરણની પ્રક્રિયા ચાલુ હોય ત્યારે લોકસંપર્ક અને સાધનતર પ્રવૃત્તિઓ ખૂબ ઓછી રાખવી અને જરૂર લાગે તો સદંતર બંધ કરવી.

૭. કેટલાક પારિતોષિક શબ્દો

(૧) કંદ - યૌગિક ગ્રંથોમાં કંદનો ઉલ્લેખ મળે છે. કંદ એક અંગકાર કે ગોળાકાર સુવર્ણ સમાન દેદીપ્યમાન અંગ છે. સૂક્ષ્મ શરીરનો ભાગ હોવાથી સ્થૂળ શરીરમાં જોઈ શકાય નહિ. આવા બે કંદ યૌગિક સાહિત્યમાં પ્રસિદ્ધ છે. નાભિ નીચેના ભાગમાં એક અંગકાર કંદ છે, જે બધી નાડીઓનું ઉદ્દામ સ્થાન છે. યોનિસ્થાનમાં પણ એક કંદ છે, જેને કામપીઠ કહે છે.

(૨) યોનિ અને લિંગ - યોનિ શક્તિવાચક

તરીકે આમાંથી કંઈ પણ ન કરાવી શક્યા હોઈએ તો પણ તેણે બાળકને દંડ નથી આપવાનો. શિક્ષક ક્ષમાશીલ હોવો જોઈએ.

ચોથું શીલ છે વિદ્યાર્થીની જિજ્ઞાસાને પ્રગટ કરવી. તેની બુઝાયેલી મીણબત્તીને આપણી ચેતના દ્વારા પ્રજ્વલિત કરવી. સાચો વિદ્યાર્થી વિચારતો હોવો જોઈએ. તેને જિજ્ઞાસા થવી જોઈએ. શિક્ષક પ્રમાદી નહીં હોય તો બાળક પણ પ્રમાદી નહીં થાય, બાળકની નહીં થાય બહુ મોટી મોટી વાતો કરવાને બદલે આપણે બાળકના આશ્ચર્યનું, આદર્શનું અને આનંદનું ધ્યાન રાખીએ. સોક્રેટીસ માને છે કે બાળકનો આનંદ અકબંધ રહેવો જોઈએ. એનો આનંદ શેમાં છે? રુચી શેમાં છે? તે આનંદ ટકવો જોઈએ. બાળકનો આનંદ જતો રહેશે તો તે દભાઈ જશે. તેનો બૌદ્ધિક વિકાસ જરૂરી છે; પણ તેનો વિકાસ થાય જ છે, તેની બુદ્ધિ ઉઘડતી જાય છે. મારી ને તમારી જવાબદારી છે કે તેનો બૌદ્ધિક વિકાસ તો કરવાનો જ છે, પરંતુ સાથો સાથ તેનું હૃદય વિશાળ બને તેનું પણ ધ્યાન રાખવાનું છે. બુદ્ધિ વિશાળ થશે અને હૃદય વિશાલ નહીં બને તો શું થશે ? સંશોધન જરૂરી છે પરંતુ મારે એટલું કહેવું છે કે બાળકનું આશ્ચર્ય ન છીનવાવું જોઈએ. એનું બાળપણ, ભોળપણ, શૈશવ કાયમ રહેવું જોઈએ. અને તે પ્રમાદી ન બને તેનું ધ્યાન રાખીએ તો આપણને શિક્ષક તરીકેના જીવનનો ઓડકાર આવશે.

પાંચમું શીલ છે-શિક્ષકે માત્ર વર્ગમાં જ ભણાવવાનું નથી, તેણે સમાજમાં જઈને પણ ભણાવવાનું છે. શિક્ષક બધાને મળતો હોવો જોઈએ. શિક્ષકે તેનું કાર્ય ગલી-ગલી, ઘેર-ઘેર, આંગણે-આંગણે લઈ જવાનું છે. બહુ જ પવિત્ર કામ આપણને ઈશ્વરે આપ્યું છે. શિક્ષકે કોઈ સાધના કરવાની જરૂર નથી. તેને સોપાયેલું કામ તે નિષ્ઠાથી કરે તે જ તેની સાધના છે. શિક્ષકે વર્ગને સ્વર્ગ બનાવ્યો હશે તો સ્વર્ગ ઉપર શિક્ષકનો અબાધિત અધિકાર છે. જો વિદ્યાર્થી પોતાનાં પિતાને-માતાને મદદ ન કરી શકે, પોતાનાં શિક્ષક પ્રત્યે તેને અહોભાવ ન જાગે, તો ક્યાંક આપણે યુક્ત્યા છીએ તેમ સમજવું. મને ને તમને આનંદ હોવો જોઈએ કે હું માણસ છું. માનવ દાનવને હરાવી દે તો એ તેનો વિજય ગણાય, માનવ દેવ બની જાય તો ચમત્કાર થાય, પણ માનવ માનવ જ બની જાય તો ઈશ્વર પણ તેને બાથમાં લઈ લે! એમ શિક્ષક માત્ર શિક્ષક રહે તો આનંદ થાય. (સંકલન: જયદેવ માંડડ)■

અને લિંગ શિવવાચક છે. જેમાંથી નિર્માણ થાય તે યોનિ છે. ખાલી કે પાલી જગ્યાને યોનિ કહે છે. સિવનીમાં આવું એક યોનિસ્થાન છે, જે ત્રિકોણાકાર છે અને જેમાં કુંડલિની શક્તિ સ્થિત છે. લિંગ આંચળ જેવા ઉપસેલા ભાગને કહે છે. લિંગ બે છે. એક યોનિસ્થાનમાં અને બીજું આજ્ઞા ચક્રમાં.

(૩) ગ્રંથિ - અનાહત ચક્રને બ્રહ્મગ્રંથિ, વિશુદ્ધ ચક્રને વિષ્ણુગ્રંથિ અને આજ્ઞા ચક્રને સુર્યગ્રંથિ કહે છે. આ ત્રણે ચક્રોનું ભેદન પ્રમાણમાં કઠિન હોવાથી તેમને ગ્રંથિ કહે છે.

(૪) ત્રિવેણી - ત્રણના મિલનને ત્રિવેણી કહે છે. ઈડા (ગંગા), પિંગલા (યમુના) અને સુષુમ્ણા (સરસ્વતી) મૂલાધાર ચક્રમાંથી છૂટી પડે તેથી તેને મુક્ત ત્રિવેણી કહે છે. આ ત્રણે ફરીથી આજ્ઞા ચક્રમાં મળે છે તેથી તેને મુક્ત ત્રિવેણી કહે છે.

(૫) મંડલ - યૌગિક પરંપરામાં સમગ્ર સુષુમ્ણા પથને ત્રણ વિભાગમાં વહેંચવામાં આવે છે. આ ત્રણ વિસ્તારને યૌગિક પરિભાષામાં મંડલ કહેવામાં આવે છે. નાભિ અને તેની નીચેના પ્રદેશને યોનિમંડલ કહે છે, હૃદય પ્રદેશને વહ્નિ મંડલ કહે છે અને મસ્તકને સોમ મંડલ કહે છે.

(૬) ચંદ્ર, સૂર્ય અને અમૃતપાન - આપણે જોઈ ગયા છીએ કે ઈડાને ચંદ્ર અને પિંગલાને સૂર્ય કહેવામાં આવે છે. આ સિવાય એક બીજા અર્થમાં પણ આ શબ્દોનો ઉપયોગ થાય છે. યોગીઓ એમ માને છે કે નાભિ પ્રદેશમાં સૂર્ય અને મસ્તકમાં ચંદ્ર રહેલા છે. ચંદ્રમાંથી સતત ચત્વતા અમૃતને નાભિસ્થ સૂર્ય ગ્રસી જાય છે. જો આ પ્રક્રિયા પલટી નાખવામાં આવે તો ચંદ્રમાંથી થતો અમૃતસ્નાવ સાધકની અધ્યાત્મપાત્રામાં મૂલ્યવાન સહાય કરે છે. આ ક્રિયાને અમૃતપાન કહેવામાં આવે છે અને વિપરીતકરણીયો તે સિદ્ધ થાય છે.

યૌગિક પ્રક્રિયા સમજવામાં ઉપયોગી એવા; નાડી, ચક્ર, પ્રાણ, કુંડલિની વગેરે પારિભાષિક શબ્દોનો આપણે વિગતે વિચાર કર્યો હોવાથી અહીં પુનરાવર્તન કરવાનું આવશ્યક નથી.

યોગમાં આવતા આ બધા પારિભાષિક શબ્દોને તેમના સ્થૂળ અર્થમાં સમજવાના નથી. યૌગિક અનુભૂતિઓ અને સૂક્ષ્મદર્શનોને સમજવા માટે આપણી પાસે ભાષા નથી. તેમને અભિવ્યક્ત કરવા માટે પણ લૌકિક ભાષા જ વાપરવી પડે છે, પરંતુ શબ્દોના અર્થ લૌકિક ન રહેતાં કંઈક બીજા જ અર્થ તરફ તેઓ સંકેત કરે છે. વળી, આ વર્ણન ભાષા દ્વારા હંમેશાં અધૂરું રહેવાનું. શબ્દો માત્ર ઈશારા જ કરે છે, માત્ર સંકેતો જ છે, એમ સમજવું જોઈએ. (ક્રમશઃ)■

અલખનો ઓટલો

ડૉ. નિરંજન રાજયગુરુ

feedback@
bombaysamachar.com

જાગો રે સહુના આતમ રામ..

અત્યારે સમગ્ર વિશ્વની માનવ જાત એવા સમયગાળામાંથી પસાર થઈ રહી છે કે જેમાં ચારે ચાર જુગનો અનુભવ થતો રહે. કોઈપણ મનુષ્ય પોતાના જીવનકાળમાં જ સત્યયુગ, દ્વાપર યુગ,ત્રેતાયુગ અને કળિયુગનો અનુભવ કરી શકે એવો સંધિકાળ ચાલી રહ્યો છે જેમાં આપણી પ્રાચીન પરંપરાઓનું અનુસંધાન પણ જળવાનું હોય અને અર્વાચીન- અદ્યતન પ્રવાહોથી પણ વાકેફ હોય. છેલ્લા દસકામાં કેટલાક વૈજ્ઞાનિક આવિષ્કારોને કારણે મનુષ્યજીવન અતિ સુખ સુવિધાભર્યું બન્યું છે. હાથમાં ઈન્ટરનેટ કનેક્શન સાથેનો આઈફોન કે સ્માર્ટફોન ૯૦ ટકા જેટલી પ્રજા પાસે પહોંચ્યો છે. જે ઘરમાં બેસીને કે જંગલમાં ફરતાં ફરતાં જગતના ખૂણે ખૂણા સુધી લાઈવ પ્રસારણ કે મોઢામોઢ વાત કરી શકે છે. સંસારમાં જીવનમાં ફાણેફાણે અવનવાં પરિવર્તનો આવતાં રહે છે ત્યારે કાં તો જે ધર્મ, ભક્તિ, અધ્યાત્મ, દાનવીરતા, શૌર્ય, સેવામાં જે રામ, કૃષ્ણ, મહાવીર, બુદ્ધ, ગોરખ, કબીર, નરસિંહ, મીરાંની જેમ સૌથી ટોચ પર પહોંચી શક્યા હોય અથવા તો જે હિરણ્યકશિપુ, રાવણ, કંસ, દુર્યોધન જેવું નિમ્નતર કક્ષાનું જીવતર જીવતા હોય એની સંસાર પર સારી કે નરસી છાપ કાયમ અંકિત થતી રહે છે.

વયલા વાંધાના કહીએ એનું કોઈ જ સ્થાન સમયના કે સંસારના ઈતિહાસમાં ક્યારેય હોતું નથી. એની સાથોસાથ ‘સમય સમય બલવાન હે, નહીં પુરુષ બલવાન, કામે અર્જુન લૂંટિયો, એહિ ધનુષ એહિ બાન.’ જેવી પંક્તિઓ પણ કાળદેવતાની લીલા માટે ગવાતી રહે છે. સમયની રેત પર એના જ હસ્તાક્ષર ટકી રહે છે-શાશ્વત રહે છે જે જગતથી જુદેરૂં જીવતર જીવી ગયા હોય, જે પોતાની આગવી કેડી કંડારી ગયા હોય, જે પોતાના અંગત સ્વર્થ માટે ન જીવ્યા હોય પણ સમસ્ત માનવ જાતના કલ્યાણ માટે જીવન સાધના કરી ગયા હોય.

દરેક વ્યક્તિના જીવનમાં કોઈપણ વ્યક્તિ, વિષય, જીવનવિચાર કે સ્થાન વિશેની ડગ્યાવચ્ચતા બદલાતી રહેતી હોય છે. આજે એક વ્યક્તિનું કે વિષયનું મહત્વ સર્વાધિક હોય પણ સમય બદલાયે એ તન ગૌણ બની જાય. એની પાછળ વ્યક્તિના પોતાનાં સ્વાર્થ, લાલચ,ગમા-અણગમા, ઈર્ષ્યા, એટભાઈ જેવાં અનેક તત્વો કામ કરતા હોય. ક્યારે, કોને, કેટલું મહત્વ મહત્વ પૂરવું? કોને પ્રધાન્ય આપવું? કોને તરછોડવા? કોને અપનાવવા? કોના પ્રત્યે દંભ કે દેખાડો કરીને પણ ખોટા આદર-માન આપી વખાણ કરવા... આ બધી લુચ્ચાઈ પૂર્વકની ગણતરીઓમાં જ આજનો મનુષ્ય અટવાતો રહે છે. એક સમયે જે પોતાના જીવનનો આધાર હોય, જીવનનો આદર્શ હોય, જેણે આ સમાજમાં પોતાને સ્થાન-માન યશ અપાવ્યાં હોય તેને જ એ બધી પ્રાપ્તિ પછી તુચ્છ ગણીને એની અવહેલના કરવી એ આજના મનુષ્યનું ધ્યેય બની ગયું હોય એમ લાગે છે. નીસરણીના પહેલા પગથિયાંનું મૂલ્ય શું છે એ અગાશી પર પહોંચીને વિરાટ વિશ્વ નિરખનાર જો ભૂલી જાય તો એની દશા ત્રિશૂળ જેવી થઈ જાય, પણ એ અત્યારે યાદ નથી આવતું.

ભારતીય ચિંતનધારામાં તો ઋણસ્વીકારને સૌથી મોટો ગુણ ગણવામાં આવે છે. ‘હમને ઉસકા અનાજ ખાયા.’ એમ કહીને સાવ અજાણ્યાની વહારે ચડીને શહાદત વોરનારી એક પેઢી ઘીરે ઘીરે નામશેષ થઈ રહી છે. તો લોકજીવનમાં ‘કાંટો કાઢ્યાનો ગણ કોઈ દિ’ ભૂલાય નહીં...’ એવાં વાક્યો પણ સાંભળવા મળે મળે પણ આચરણમાં નહીં.

પોતાની જાત વિશે, પોતાના અભ્યાસ, જાણકારી કે જ્ઞાન વિશે અતિમૂલ્યાંકનમાં રાચતા આજના યુવાનો જાહેર પ્રચાર-પ્રસારનાં માધ્યમોમાં મળતી વાહવાહોને કારણે પોતાને સિદ્ધહસ્ત સર્જક માનવા લાગે ત્યારે બે ઘડી પાછા વળીને જોવાનો- આપણી સમૃદ્ધ-દિવ્ય-ભવ્ય-પવિત્ર પરંપરાનો ઈતિહાસ જાણવાનો પ્રયાસ એમણે કરવો જોઈએ એવી વિનંતિ કરવાની ઈચ્છા થઈ આવે છે. બે ઘડી એની પીઠ થાબડનારા ટોળાંને તો કશી જ પરવા નથી હોતી. આ સમગ્ર જગતની અબજોની વસતિ કે ભારતના કરોડોની વસતિમાંથી આપણને બેક-પાંચ હજાર માણસો નામથી ઓળખતા હોય એથી બહુ હરખાઈ જવાની જરૂર નથી, એમાંથી કેટલાની સાથે આપણો આત્મિય-નિર્મળ- નિસ્વાર્થ-નિર્ભેળ સ્નેહ સંબંધ છે એનું મહત્વ જાણી લેવું જોઈએ. પાંચ-પચીસ વ્યક્તિ આપણા વખાણ કરે કે તુરત જ ‘હું હોઉં તો હોઉં...’ એવી ભ્રમણાનો શિકાર બની જતાં વાર નથી લાગતી. ને પછી તો એ માન્યતાને પંચાળનારાનો તોટો નથી હોતો. કારણ કે એવી વ્યક્તિઓને પોતાના સ્વાર્થ માટે – એક સાધન તરીકે આપણો ઉપયોગ કરવાની નેમ હોય છે.

આજના સરેરાશ મનુષ્યનું જીવન સતત તાણમાં રહેતું હોય એવું અનુભવાય છે. સમાચાર પત્રો, ટીવી, રેડિયો, મોબાઈલ-ફોન, કોમ્પ્યુટર-નેટ અને પ્રચાર-પ્રસારના સામાજિક માધ્યમોમાંથી જોવા- સાંભળવા-વાંચવા મળતી બહુધા સામગ્રી તો એ તાણને વધારવાની કોશીશ કરતી હોય એવું જ લાગે. સોશ્યલ મીડિયાએ એવું અને એટલું આક્રમણ આપણા દૈનિક જીવતર પર કર્યું છે કે સવારમાં ઝાંખ ખૂલે કે આપણા ચિત્તનો કબજો લઈ લે. ને છેક મોડી રાત્રિ સુધી એ આપણા પર સવાર થયેલું હોય. આવા સમયમાં મનની તાણ હળવી કરવા સાહિત્ય, સંગીત, કલા કે અધ્યાત્મ સત્સંગ-ધ્યાન-સાધના જેવા ક્ષેત્રો આપણે ત્યાં હોવા છતાં અનેક માનવી પોતાની હતાશા કોનેપરવા એ દિશા તરફ ધ્યાન પણ નથી આપી શકતા. એનું કારણ છે આપણો સંબંધ આપણા સંતોના અને ભક્તોના સાહિત્ય સાથે નથી રહ્યો. સમગ્ર વિશ્વનું સંચાલન કરનારા પરમાત્મા પ્રત્યે અતૂટ વિશ્વાસ નથી જાયો. અને શરણાગતિ જેવી કોઈ ભૂમિકાને આપણે નથી જાણતા. શ્રદ્ધા અને અંધશ્રદ્ધા વચ્ચેની પાતળી ભેદરેખા વટાવીને શ્રદ્ધાને નામે એક વ્યક્તિ ઊંચા અવાજે જાહેરમાં કે સમુદ્ધ માધ્યમોમાં પોતાના અંગત સ્વાર્થ કે અહંકારવશ સાચો-ખોટો અભિપ્રાય વ્યક્ત કરે એટલે એની પાછળ લોકોનો મોટો સમુદાય ઘેટાંનું ટોળું થઈ હા જી હા કરવા, આંખે પાટા બંધીને જયજયકાર કરવા નીકળી પડે, ધર્મના નામે, પંથ-સંપ્રદાયના નામે, પ્રદેશ, ભાષા, વિચારધારા, પક્ષ, જાતિ-જાતિના નામે ચોક્કસ એજન્ડા લઈને એજન્સીઓના પ્રચાર-પ્રસારની જાળમાં કહેવાતા બૌધ્ધિક પણ ફસાતા રહે છે ત્યારે વ્યક્તિગત ચિંતન અને સામુહિક ચિંતન વચ્ચેની ખાઈ વિસ્તરતી રહે, જગતભરની માનવજાતિમાંથી સંતુલન-સમતોલનનો ગુણ ઓછો થતો જાય છે એવું સતત અનુભવાય છે.....

ગીતા મહિમા

સારંગપ્રીત

feedback@
bombaysamachar.com

ગત અંકમાં આહારના વિવેકને સમજાવીને હવે ભગવાન કૃષ્ણ ધાર્મિક વિધિવિધાનોમાં ભાવશુદ્ધિને ઉજાગર કરી રહ્યા છે તેને સમજાવે. પહેલાના સમયમાં, એક રાજાના મહેલમાં એક નવો નોકર આવ્યો. રાજાએ તેને પૂછ્યું કે ‘તારું નામ શું છે?’ નોકરે જવાબ આપ્યો, ‘મારા સ્વામી, તમે મને જે પણ નામથી બોલાવશો, તે જ મારું નામ રહેશે.’ પછી રાજાએ પૂછ્યું કે ‘તું શું ખાવા માગે છે?’ નોકરે કહ્યું કે તમે મને જે ખાવા માટે આપશો તે જ હું ખાઈશ. રાજાએ આગળનો પ્રશ્ન પૂછ્યો, ‘તને કેવા કપડાં પહેરવા ગમે છે?’ નોકરે કહ્યું, ‘હે રાજા, તમે મને જે પણ કપડાં આપશો, હું તે ખુશીથી પહેરીશ.’ રાજાએ પૂછ્યું કે, ‘તું ક્યા કાર્યો કરવા માગે છે?’ નોકરે જવાબ આપ્યો કે, ‘તમે જે કંઈ પણ કામ કરવાનું કહેશો તે હું કરીશ.’ રાજાએ છેલ્લો પ્રશ્ન પૂછ્યો, ‘તારી ઇચ્છા શું છે?’ નોકરે કહ્યું, ‘મહારાજ, નોકરને કોઈ ઇચ્છા હોતી નથી. માલિક જે રીતે રાખે છે તે રીતે જીવવું પડે છે.’ આ જવાબ સાંભળીને રાજા ખૂબ ખુશ થયો.

અહીં એક બહુ જ મોટો સિદ્ધાંત નોકરે બતાવી દીધો. રાજાએ વિચાર્યું કે ભગવાનની આગળ તો આપણે બધા જ સેવક છીએ. મંદિરોમાં કે ઉત્સવોમાં આપણે જે કંઈ વિધિવિધાનો કે ધાર્મિક અનુષ્ઠાનો કરીએ છીએ ત્યારે આ સેવકભાવ રહે છે ખરો? તેમાં તો માત્ર આપણી કીર્તિ અને પ્રતિષ્ઠા જ મોખરે હોય છે. જો આપણે કોઈ

વિશેષ

રાજેશ યાજ્ઞિક

feedback@
bombaysamachar.com

છેલ્લાં કેટલાક સમયથી ભારતના રાજકારણમાં સનાતન ધર્મ તરફી અને વિરોધી વાતો થતી રહેતી હોય છે. છેલ્લ છેલ્લે મહારાષ્ટ્રના એક રાજકારણીએ તો ત્યાં સુધી કહી દીધું કે સનાતન ધર્મ અને હિન્દુ ધર્મ અલગ છે! ખેર, આપણે રાજકારણની વાત નથી કરવી. પણ આપણે એ જાણવાની કોશિશ જરૂર કરીએ કે શું ખરેખર સનાતન ધર્મ અને હિન્દુ ધર્મ અલગ છે?

આજે સનાતન ધર્મ માટે હિન્દુ ધર્મ નામ વધુ પ્રચલિત છે. આ ધર્મના અનુયાયીઓને હિન્દુ અથવા સનાતની કહેવામાં આવે છે. શાઓમાં ફક્ત સનાતન ધર્મનો ઉલ્લેખ છે. હિન્દુ નામનો ઉપયોગ ખૂબ પાછળથી થયો. હિન્દુ ધર્મ અને સનાતન ધર્મ વચ્ચેની તફાવત સમજવા માટે, આપણે બંને શબ્દોના અર્થ, મૂળ અને દાર્શનિક આધાર પર નજર નાખવાની જરૂર છે.

સનાતન ધર્મ શબ્દ સંસ્કૃતમાંથી આવ્યો છે અને તેનો અર્થ ‘શાશ્વત ધર્મ’ (સદાકાળ ટકી રહે તેવો ધર્મ) થાય છે. આવી સ્થિતિમાં, જો કોઈ સનાતન ધર્મમાં માને છે અથવા તેનું પાલન કરે છે, તો તેનો અર્થ એ છે કે તે જીવન જીવવાની ચોક્કસ રીતનું પાલન કરે છે. સનાતન શબ્દની ઉત્પત્તિ સનાતન ધર્મ જેટલી જ પ્રાચીન છે, એમ કહીએ તો ખોટું નહીં કહેવાય. પણ અહીં એક આડવાત, કે મહર્ષિ વ્યાસ રચિત નારદ પુરાણમાં મહર્ષિ સૂતજી, આપણે ઘણી કથાઓમાં જેમને સૂત પુરાણીના નામે જાણીએ છીએ, તેમણે બ્રહ્માજીના ચાર માનસ પુત્રોનો ઉલ્લેખ કર્યો છે, તેમાં એકનું નામ છે સનાતન! આ વૈદિક ધર્મનું મુખ્ય સ્વરૂપ છે, જે વેદ, ઉપનિષદ, પુરાણો અને અન્ય પ્રાચીન ગ્રંથો પર આધારિત છે. તે જીવનના શાશ્વત નિયમો (જેમ કે કર્મ, ધર્મ, મોક્ષ) માં માને છે. તે એક અપાયક દાર્શનિક અને આધ્યાત્મિક માળખું છે જે વિવિધ

આયમન

અનવર વલિયાણી

feedback@bombay
samachar.com

માનવી જન્મથી લઈ મૃત્યુ સુધી માત્ર એક વસ્તુની પાછળ દોડે છે છતાં આજીવન તે આ વસ્તુ હાંસલ કરી શકવા અસમર્થ નીવડતો હોય છે તે વસ્તુ છે ‘સુખ’!

આ પૃથ્વી પર જેણે સંપૂર્ણ સુખનો રસાસ્વાદ માણ્યો હોય તેવી વ્યક્તિ દીવો લઈને શોધવા નીકળીએ તો પણ મળવી મુશ્કેલ છે.

કોઈ વ્યક્તિને આપણે એવું કહેતા સાંભળી નથી કે, ‘હું સંપૂર્ણ સુખી છું!’

– આજુબાજુના બધા જ માણસો જેને સુખી કહેતા હોય તેને પણ જો પૂછીએ તો તે પોતાને સુખી કહેવડાવવા તૈયાર હોતો નથી. દરેકે દરેકને કોઈને કોઈ બાબતનું, કોઈને કોઈ વાતનું દુઃખ હોય છે, હોય જ છે અને હોય જ છે...!

* આવું શા માટે?
* શા માટે સુખની સંપૂર્ણ વ્યાખ્યા આપી શકાતી નથી?
– તો એ પ્રશ્નનો ઉત્તર આ લખનારના અનુભવ પ્રમાણે એક જ કારણ છે અને તે એ

ધાર્મિક ક્રિયાઓમાં નિઃસ્વાર્થભાવ

ધાર્મિક ક્રિયા કે ભક્તિ કરીએ તેમાં આપણે ભગવાન સમક્ષ કોઈપણ પ્રકારની અન્ય ઇચ્છા કે મહત્ત્વાકાંક્ષા ન રાખવી જોઈએ. રાજાએ નોકરનો આભાર માનતા કહ્યું કે, તે મને સમજાવ્યું કે ભગવાનનો સેવક કેવો હોવો જોઈએ?

આ પરથી આપણને ખ્યાલ આવે કે ભગવાનની પૂજા, ભક્તિ કે કોઈ ધાર્મિક ક્રિયા કરતી વખતે તેમની સામે કોઈપણ પ્રકારની શરતો કે લૌકિક ઇચ્છા ન રાખવી જોઈએ. તે હંમેશાં નિઃસ્વાર્થભાવે કરવી જોઈએ. નિઃસ્વાર્થભાવ એટલે કોઈપણ કાર્ય માત્ર આદર, શ્રદ્ધા અને પ્રેમના આધારે કરવું જોઈએ. કંઇક પ્રાપ્ત કરવાની

ઈચ્છા, સુખ મેળવવાની ઇચ્છા, દ્રવ્યલાભ, કોઈ સ્વાર્થ, હેતુ કે બદલામાં કંઈપણ અપેક્ષા રાખ્યા વિના, ફક્ત ને ફક્ત સેવા અને પ્રેમની ભાવનાથી જ ધાર્મિક ક્રિયાઓ કરવી જોઈએ. ધર્મ, ભક્તિ, પૂજા, દાન, યજ્ઞ અને અન્ય ધાર્મિક ક્રિયાઓ ત્યારે જ પૂર્ણ થાય છે જ્યારે તે સ્વાર્થ વિમુક્ત હોય.

સ્વામી વિવેકાનંદ કહે છે- ‘પરમેશ્વર માટે જે કરવામાં આવે છે, તેમાં સ્વાર્થ, ઇચ્છા અને ધાર્મિક ખ્યાલોનો અભાવ હોવો જોઈએ. તે જ સાચી ભક્તિ છે.’ હા, નિઃસ્વાર્થ સેવા એ ધર્મનો એક મહત્ત્વપૂર્ણ ભાગ છે, જે સુધારણા અને વિકાસ તરફ દોરી જાય છે.

શું સનાતન ને હિન્દુ ધર્મમાં ભેદ છે?

સંપ્રદાયો, માન્યતાઓ અને પ્રથાઓને સમાવે છે. તેમાં એકેશ્વરવાદ, બહુદેવવાદ અને અદ્વૈતવાદ જેવી વિવિધ ફિલસૂફીનો સમાવેશ થાય છે. તે સમય અને અવકાશની બહારના શાશ્વત સત્યો, જેમ કે આત્મા, કર્મ, પુનર્જન્મ અને મોક્ષ પર ભાર મૂકે છે. ઉદાહરણ તરીકે વેદોમાં વર્ણવેલ યજ્ઞો, ઉપનિષદોમાં આત્મા અને ભગવાનનું દર્શન અને ભગવદ્ ગીતામાં કર્મયોગ એ સનાતન ધર્મના ભાગો છે.

હિન્દુ શબ્દ ફારસી શબ્દ છે, જેનો અર્થ સિંધુ નદીના તટ પર રહેતા લોકો થાય છે. હિન્દુ ધર્મ એ એક આધુનિક શબ્દ છે જે ભારતમાં પ્રચલિત વિવિધ ધાર્મિક, સાંસ્કૃતિક અને સામાજિક પ્રથાઓનો ઉલ્લેખ કરે છે. તે સનાતન ધર્મનું એક

એક દિવસ રાજા ભોજે સ્વપ્નમાં એક ખૂબ જ તેજસ્વી વ્યક્તિ જોઈ. ભોજે તેમને પ્રણામ કર્યા અને પૂછ્યું – ‘મહાત્મા, તમે કોણ છો?’ તે વ્યક્તિએ કહ્યું- ‘રાજા, હું સત્ય છું અને તમારાં કાર્યોનો અસલી ચહેરો બતાવવા આવ્યો છું.’ મારી પાછળ આવો અને તમારા કાર્યોની વાસ્તવિકતા જુઓ. રાજા ભોજ તેની પાછળ ગયા. તે ખૂબ દાન, સત્કર્મ, યજ્ઞ, ઉપવાસ વગેરે કરતા હતા. તેણે ઘણા કુવા, તળાવ, વાવ, મંદિર, બગીચા વગેરે પણ બનાવડાવ્યા હતાં. આ કાર્યોને કારણે રાજાના મનમાં અભિમાન ઉત્પન્ન થયું હતું.

સત્ય રાજા ભોજને પોતાની સાથે પોતાની રચનાઓમાં લઈ ગયો. સત્ય ત્યાં પહોંચ્યો અને ઝાઝને સ્પર્શ કર્યો કે તરત જ તે બધા એક પછી એક સૂકાઈ ગયા. બગીચાઓ ઉજજડ જમીનમાં ફેરવાઈ ગયા. આ જોઈને રાજા ભોજ આશ્ચર્યચકિત થઈ ગયા. આ પછી બંને મંદિર પહોંચ્યા. સત્યએ મંદિરને સ્પર્શ કરતાંની સાથે જ તે ખંડેરમાં ફેરવાઈ ગયું. તેવી જ રીતે, સત્યએ રાજા દ્વારા બનાવેલા સ્થળો અને વસ્તુઓને સ્પર્શતાની સાથે જ, તે બધા રાખમાં ફેરવાઈ ગયા. આ બધું જોઈને રાજા આશ્ચર્યચકિત થઈ ગયો.

તેણે પૂછ્યું- ‘આ બધું શું થઈ રહ્યું છે મહાત્મા?’ શું હું જે ક્રિયાઓ કરું છું તેનું કોઈ મહત્ત્વ નથી, કોઈ મૂલ્ય નથી? જવાબ હતો – ‘રાજા, ખ્યાલિની ઇચ્છાથી કરવામાં આવતાં કાર્યો ફક્ત અહંકારને સમર્થન આપે છે અને ફરજ પૂર્ણ કરતા નથી.’ જે કાર્યો નિઃસ્વાર્થપણે અને ફરજની ભાવનાથી કરવામાં આવે છે તે જ પુણ્ય સ્વરૂપે પરિણામ આપે છે. આટલું કહીને, સત્ય અદૃશ્ય થઈ ગયો.

મહાત્મસ્વામી મહારાજ અહીં સમજાવે છે કે ધાર્મિક ક્રિયાઓ ફક્ત ભગવાનને રાજ કરવાના ભાવથી જ કરવી જોઈએ તો નિઃસ્વાર્થભાવ સહેજે જ આવી જશે.

સામાજિક અને ઐતિહાસિક સ્વરૂપ છે, જે સમય જતાં વિકસિત થયું છે. આવી સ્થિતિમાં, જો કોઈ હિન્દુ ધર્મનું પાલન કરે છે, તો તે સનાતન ધર્મના સિદ્ધાંતોનું પાલન કરે છે, પરંતુ તેમાં સ્થાનિક પરંપરાઓ, રિવાજો અને પ્રાદેશિક માન્યતાઓનો પણ સમાવેશ થાય છે. આમાં મૂર્તિ પૂજા, મંદિર સંસ્કૃતિ અને તહેવારો (જેમકે દિવાળી, હોળી) મુખ્ય છે. તેને એક વ્યવસ્થિત ધર્મ તરીકે જોવામાં આવે છે, જેમાં વૈષ્ણવ, શૈવ અને શાકત જેવા સંપ્રદાયોનો સમાવેશ થાય છે. હિન્દુ એક ચોક્કસ ધર્મમાં માને છે, જેમાં અલગ અલગ દેવી-દેવતાઓ, રિવાજો અને પરંપરાઓ છે. ઉદાહરણ તરીકે, સનાતન ધર્મમાં મૂર્તિ પૂજા જરૂરી નથી, પરંતુ તે હિન્દુ ધર્મમાં સામાન્ય છે.

સનાતન ધર્મ એ હિન્દુ ધર્મનો મૂળભૂત દાર્શનિક પાયો છે. હિન્દુ ધર્મ એ સનાતન ધર્મનું એક સ્વરૂપ છે જે સમય જતાં સામાજિક, સાંસ્કૃતિક અને ઐતિહાસિક વિકાસ સાથે ઉભરી આવ્યું છે. તેથી મૂળભૂત રૂપે બંને એક છે. હિન્દુ ધર્મ અને સનાતન ધર્મ વચ્ચેનો તફાવત મુખ્યત્વે અભિગમ અને સંદર્ભનો છે. સરળ શબ્દોમાં કહીએ તો, સનાતન ધર્મ શાશ્વત અને દાર્શનિક સિદ્ધાંતોને પ્રતિબિંબિત કરે છે, જ્યારે હિન્દુ ધર્મ આ સિદ્ધાંતોનું સામાજિક અને સાંસ્કૃતિક સ્વરૂપ છે, જે ભારતની પરંપરાઓ અને રિવાજોથી સમૃદ્ધ છે.

જે સત્ય છે, જે કાલાતીત છે; તે શાશ્વત છે...! જે સદા નૂતન છે, અને પુરાતન પણ છે; તે શાશ્વત છે...! એ સાર્વભૌમિક સત્ય જે વિશ્વનું નિયમનકાર છે, જે હંમેશાં અસ્તિત્વમાં છે અને હંમેશાં અસ્તિત્વમાં રહેશે, તે શાશ્વત છે. તેનો કોઈ સ્થાપક કે પયગંબર નથી. તેના બદલે, સમગ્ર સૃષ્ટિના સ્થાપક અને નિયમનકાર પોતે ‘સનાતન’ છે. સનાતનનું જે વિશાળ છત્રછાયા હેઠળ સમગ્ર માનવતા એક સમયે અસ્તિત્વમાં હતી, તે આજે ફક્ત હિન્દુઓ સુધી સમેટાઈ ગઈ છે. આજના સમયમાં, સમગ્ર વિશ્વમાં ફક્ત હિન્દુ સમુદાય જ આ ‘શાશ્વત સત્ય’ (ધર્મ) માં માને છે; તેથી વ્યવહારમાં તેને હવે ‘હિન્દુ ધર્મ’ કહેવામાં આવે છે.

તમામ સુખ-સાહ્યબી હોવા છતાં તમે દુઃખી કેમ છો...?

છે કે વધુને વધુ મેળવી લેવાની મનોવૃત્તિ, અપેક્ષા, મહત્ત્વાકાંક્ષા!
– ગાડી,
– બંગલા,
– નોકર-ચાકર જો મનુષ્યને સુખ અપાવી શકતું હોય તો આજનો આદમી આટલો બધો માનસિક અસંતોષી જોવા મળત ખરો?

* હવામાં વાતો કરતો,
* હોઠ ફફડાવતો,
* બેચેન રહેતા લોકોની સંખ્યા ઉત્તરોત્તર વધતી જવાનાં કારણોમાં એક મહત્ત્વનું કારણ દરેક વાતમાં અસંતોષી રહેવું છે, એવો એક અભ્યાસથી તારણ મળે છે.
* ઈશ્વર,

* અલ્લાહ,
* પ્રભુએ આપણને જે કાંઈ આપ્યું છે તે આપણી જરૂરિયાત કરતાં વધારે જ છે એવો જો માનસિક સંતોષ મેળવી શકીએ તો જ આપણે આપણી નજરમાં, સાચા અર્થમાં સુખી થઈ શકીએ. સુખ એ મનનું જ કારણ છે ને! પ્રેરણારત્નોત:
* દુઃખ છે તો સુખની અનુભૂતિ કરી શકાય છે.
* એકલું સુખ જ હોય છે અને
* દુઃખ હોય જ નહીં
– તો જીવન જીવવા જેવું રહે ખરું?
બોધ:
સુખ કે સખ સાથી,
દુઃખ મેં ના કોઈ,
મેરે રામ,
એક તેરા નામ સાચા,
ફુજા ન કોઈ...!
– બને તેટલું પરોપકારનું કામ કરો.
– વાટના પથ્થર બનો.
– ઈશ્વર, અલ્લાહને તેના સાચા અર્થમાં અનુસરો, તેના પયગામને, સંદેશને વાગોળતા રહો.
– ધર્મ સંદેશને દિલો-દિમાગમાં વણી લો.
– અને હા! પોતાની જાતને કદી પણ છતરશો નહીં.
* સચ્ચાઈ છૂપ નહીં શકતી બનાવટી ઉસૂલોસે,
– ખુશ્બૂ આ નહીં આ સકતી કાગઝ કે ફૂલોસે.

ચિંતન

હેમુ ભીખુ
feedback@bombay
samachar.com

લખચોરાસી ન કેમ મીટે?

વાત તો સાચી જ છે, આત્માને ઓળખ્યા વિના લખચોરાસી ન મીટે, પરંતુ આત્માને ઓળખવો અઘરો નથી. જ્યારે ખબર છે કે આત્માનું અસ્તિત્વ છે, જ્યારે ખબર છે કે તેનું સ્થાન ક્યાં છે, જ્યારે ખબર છે કે તેને શોધવો અને પછી ઓળખવો જરૂરી છે, જ્યારે ખબર છે તેને કેવી રીતે ઓળખી શકાય, તેને ઓળખવાનાં પ્રયત્નમાં મદદરૂપ થવા માટે સદગુરુ - સંત પુરુષ તૈયાર હોય છે, ત્યારે આત્માને ઓળખી જ શકાય, પરિણામે લખચોરાસી મીટી શકે.

એમ પણ નથી કે આત્માની હયાતી માટે શ્રદ્ધા જરૂરી છે, તે તો વૈજ્ઞાનિક પ્રમાણથી સાબિત થયેલી બાબત છે. આત્માની હયાતી તો પ્રત્યક્ષ તેમ જ અનુમાન આધારિત પ્રક્રિયાથી સિદ્ધ થયેલી વાસ્તવિકતા છે. આત્માની હાજરી, આત્માનું અસ્તિત્વ કોઈપણ વિચારધારામાં અસ્વીકૃત નથી થયું. એક યા બીજાં સ્વરૂપે બધાંએ, બધી વિચારધારાએ, જ્ઞાનની પ્રત્યેક શાખાએ, જુદાં જુદાં પ્રમાણને આધારે આત્મા નામના સત્યને સ્વીકાર્યું જ છે. જે વસ્તુની સ્વીકૃતિ થઈ ચૂકી છે તેની પ્રતીતિ થઈ શકે. જે બાબત સત્ય તરીકે સ્થાપિત થઈ છે તે અનુભવમાં આવી શકે.

વળી, આત્માની પ્રકૃતિ માટે પણ ક્યાંય કોઈ સંશય નથી. બધાંએ એ સત્ય સ્વીકાર્યું છે કે તે શાસ્ત્રવત છે, અનશ્વર છે, અખંડ છે, પૂર્ણ છે, સત્ય સ્વરૂપ છે, પવિત્ર છે, નિર્લેપ છે, તટસ્થ છે, કારણ છે, વ્યાપક છે, સર્વત્ર છે, અમર્ત્ય છે, નિર્દિકારી છે, મુક્ત છે અને મુક્તિદાતા છે. ગીતામાં જણાવાયું છે કે સર્વસ્ય ચાહં દહિ સન્નિવિષ્ટો અર્થાત્ ‘હું સહુનાં હૃદયમાં રહું છું’. ઉપનિષદ પ્રમાણે હૃદયમાં રહેતાં, હૃદયમાં સ્થિત આ આત્માનું માપ હાથનાં અંગૂઠાના અગ્રભાગ સમાન છે. તે તેજ સ્વરૂપ છે. તે સુગંધ સ્વરૂપ છે. તે અવકાશ સ્વરૂપ છે અને તે રંગ-રૂપ વિનાનું અસ્તિત્વ છે.

આત્મા છે તે વાતની સ્વીકૃતિ થઈ હોય, આત્મા કેવો છે તે પણ જાણી ચુકાયું હોય અને તેના સ્થાન વિશે પણ જાણકારી હોય, તો પછી તેને શોધવામાં કોઈ અડચણ ન આવે. તેને સરળતાથી શોધી શકાય. ઘરમાંથી કોઈ વસ્તુ ખોવાઈ હોય, શું ખોવાયું છે તેની જાણકારી હોય, ખોવાયેલ વસ્તુના ગુણધર્મો વિશે ખબર હોય, તે ક્યાં ખોવાઈ છે, તે ક્યાં હોવાની સંભાવના છે તે વિશે પણ યોગ્ય તર્ક હોય, તો પછી શોધવાનું સહેલું પડે. માત્ર કેટલીક બાબતોનું ધ્યાન રાખવું પડે.

ખોવાયેલી વસ્તુ શોધવા માટે પ્રકાશ જરૂરી છે. આ પ્રકાશ જે દિશામાં નજર હોય તે જ દિશામાં જવો જોઈએ. પ્રકાશની દિશા અને માત્રા બંને યોગ્ય હોય તે જરૂરી છે. જે વસ્તુ ખોવાઈ છે તેને જ શોધવા માટેની એકાગ્રતા હોવી જોઈએ. શોધતી વખતે મન અહીંતહીં ભટકે તે ન ચાલે. સમગ્ર ધ્યાન તે વસ્તુને શોધવા માટે જ લાગેલું હોવું જોઈએ. બની શકે કે એક સ્થાને વારંવાર પણ શોધવું પડે અથવા તો એક સ્થાને શોધી લીધાં પછી ત્યાં ફરીથી જવાની જરૂર પણ ન હોય. વ્યક્તિએ કેટલી નિષ્ઠાથી શોધવાનો પ્રયત્ન કરેલો છે તેના પર આવી બાબતો નિર્ધારિત રહે. અર્થાત નિષ્ઠા જરૂરી છે. સાથે સાથે ખોવાયેલી વસ્તુના મહત્ત્વ વિશે જાણકારી હોવી જોઈએ. જેવું ખોવાયેલી વસ્તુ માટે, તેવું જ આત્મા માટે.

આત્માને જાણવા માનસિક નિયંત્રણ જરૂરી છે. આ માનસિક નિયંત્રણ યોગ્ય પ્રકારનું અને યોગ્ય દિશામાં હોવું જોઈએ. નિયંત્રણના મુળ હેતુ સાથે સાત્ત્વિકતા વણાયેલી હોવી જરૂરી છે. આત્માને જાણવા માટે ધ્યાન પણ એક અગત્યનું માધ્યમ છે. અહીં ધ્યાન અર્થાત એકાગ્રતા. ધ્યેય સ્થાપિત હોય, દ્રઢ ઈચ્છા શક્તિ હોય અને પ્રક્રિયા શાસ્ત્રીય હોય તો આત્માની પ્રતીતિ મુશ્કેલ નથી. અહીં પણ નિષ્ઠા જરૂરી છે. મન ભટકવું ન જોઈએ, આત્માને ઓળખવાની જરૂરિયાતનું મહત્ત્વ સમજાયેલું હોવું જોઈએ, સંભવિત પરિણામથી ઉદ્ભવનારી પવિત્ર સકારાત્મક પરિસ્થિતિ વિશે વિશ્વવાસ હોવો જોઈએ અને એક પ્રકારની શ્રદ્ધાથી પ્રવાસ ચાલુ રહેવો જોઈએ, શોધ ચાલુ રહેવી જોઈએ. આત્મા મળે જ, આત્માની અનુભૂતિ થાય જ, આત્મા પરનાં આવરણ દૂર થતાં તે વાસ્તવિક સ્વરૂપે અનુભવાય.

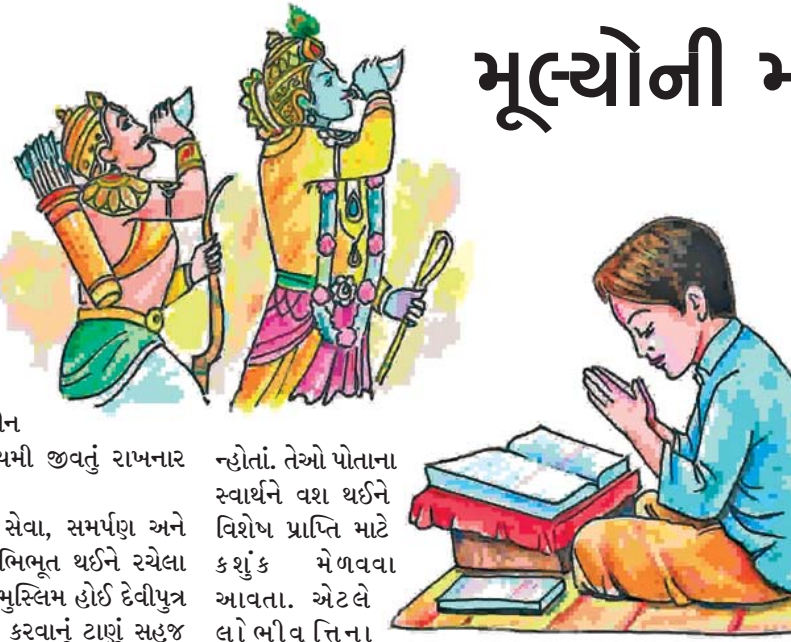
પછી લખચોરાસી નહીં, કરોડ-ચોરાસી હોય તો પણ તે મીટી જાય. તે સિવાય છૂટકો નથી. તે સિવાય લખચોરાસી ન મીટે. આત્માને ઓળખવો જરૂરી છે. પરમાત્મા સાથેનું સંધાન જરૂરી છે. જીવનના વાસ્તવિક સ્વરૂપની જાણ થાય તે જરૂરી છે. સૃષ્ટિના સમીકરણમાં પોતાના અસ્તિત્વની સ્થિતિ સમજવી જરૂરી છે. આત્મા અને પરમાત્મા વચ્ચેનો સંબંધ જાણવો જરૂરી છે. આ બધું જ શક્ય બને. આ માટે ગુરુદેવની કૃપા જોઈએ. જાત અને ઈશ્વર પર શ્રદ્ધા હોવી જોઈએ.

શાસ્ત્રમાં જણાવાયેલ બાબતોની જાણકારી હોવી તો જરૂરી છે જ પણ આત્માને ઓળખવા માટે અહીં જણાવાયેલ પ્રક્રિયામાં પ્રયત્નશીલ રહેવાની તૈયારી હોવી જોઈએ. આ પ્રકારનાં અભ્યાસ માટે ધીરજ જરૂરી છે. વૈરાગ્ય માટે યથાર્થ જ્ઞાન જરૂરી છે. ધ્યાન માટે મનનું નિયંત્રણ જરૂરી છે. આ બધાં સાથે સંભવિત પરિણામની આધ્યાત્મિકતા માટે ગુરુ વચનમાં વિશ્વવાસ પણ જરૂરી છે.

ગુરુ વચનમાં વિશ્વવાસ રાખીને આગળ વધવાથી બધાં જ બંધન નાશ પામે. ગુસ્ત્રી આજ્ઞા પ્રમાણે પ્રવાસ કરવાથી કોઈ મહા-અવતાર બાબાનાં દર્શન પણ થાય, તે અવતારી સિદ્ધની કરુણા દ્રષ્ટિ પણ આપણાં પર પડે, તે દ્રષ્ટિએ પામવાની ક્ષમતા પણ તે વખતે ગુરુદેવની કૃપાથી પ્રાપ્ત થઈ જાય, તત્કાળ જાણે બધાં જ સંશયો નાશ પામે અને આત્મા પરનાં બધાં જ આવરણ દૂર થતાં જ આત્માનાં પ્રકાશને અનુભવાય. પછી તો લખચોરાસીનું ચક્ર પણ અલોપ થઈ જાય. ■

દુહાની દુનિયા

ડૉ. બળવંત જાની
feedback@bombay
samachar.com

દુહા લખાયેલા હોય છે કોઈ પ્રસંગ સંદર્ભે, કોઈને ઉદ્દેશીને, પણ એની અભિવ્યક્તિની કક્ષા સર્વકાલીન અને સર્વજનીન હોય છે. દુહાની આ વિશિષ્ટતા એને કાયમી જીવતું રાખનાર પરિબળ છે.

આશાજી રોહડિયાએ દાદવા પકાણની સેવા, સમર્પણ અને નિસ્વાર્થવૃત્તિની દાનકર્મશીલ ભાવનાથી અભિભૂત થઈને રચેલા દુહાઓ આજે પણ પ્રસ્તુત જણાય છે. પોતે મુસ્લિમ હોઈ દેવીપુત્ર ચારણ આશાજી અને ઈસરદાસનું આતિથ્ય કરવાનું ટાણું સહજ રીતે પ્રાપ્ત થયું એનો આનંદ અનુભવીને મોઢામોઢ મેળાપ કરતો નથી. એને મનમાં એવું હતું કે મુસ્લિમ હું એવી ખબર પડશે. તો આતિથ્ય કરવાનો સહજ લાભ મળ્યો છે એ છીનવાઈ જશે. આવા નહિત ભયથી સેવારત રહે છે. છેલ્લે આશાજીને ખબર પડી જાય છે કે આવા આશયથી દાદુબાન પકાણ મળ્યો નહોતો. એવું જાણીને એમણે રચેલ દુહો જોઈએ.

લોભીને લાખું તણાું, દેતો કરણ દાન;
તે દી પણધારી પકાણ, દેશમાં નોતો દાદવા.

હે દાદવા પકાણ તારી પ્રતિજ્ઞા, જ્ઞાનવૃત્તિનું અસ્તિત્વ ન હતું ત્યારે દાનેશ્વરી કર્ણ લાખોનું દાન માગણહાર લોભીઓને કરતો. તું ત્યારે હોત તો જુદી અવસ્થિતિ હોત.

ચારણકવિ માત્ર દુહાઓ નથી રચતા પણ દુહાના માધ્યમથી સ્થાપિત અને સ્વિકૃત પ્રસંગ કે ઘટનાને પોતીકું આગવું પરિમાણ અર્પીને નૂતન અર્થઘટન કરે છે. કર્ણ પાસે માગવા આવેલ કંઈ દલિદ

ન્હોતાં. તેઓ પોતાના સ્વાર્થને વશ થઈને વિશેષ પ્રાપ્તિ માટે કશુંક મેળવવા આવતા. એટલે લો ભી વૃત્તિના માગણ વ્યક્તિને કરણ લાખોનું દાન કરતો અને દાનેશ્વરી ગણાયો. પણ હે દાદવા તું તો સહજભાવે દાનશીલ વૃત્તિ દાખવે છે અને જ્યાં આવશ્યકતા જણાઈ ત્યાં અર્પણ-સમર્પણ કરે છે. કર્ણ પરત્વેના આશાજીના અર્થઘટનો આજે અવલોકતા ભારે તાર્કિક જણાય છે. કર્ણ વિશેનું એક બીજું આગવું અર્થઘટન પ્રસ્તુત કરતો દુહો પણ આસ્વાદીએ.

વરણ ન કવરણ હોય, (મર) કવરણ ઘર ઉછર્યો કરણ;
કોયલ કસદ ન હોય, (મર) દસદે પાળી દાદવા.

કોઈપણ વર્ણ-જ્ઞાતિ ખરાબ કે નિમ્ન હોતી નથી. ભલે નિમ્ન, નીચલા વર્ણમાં-સમાજમાં એનો ઉછેર થયો જેમ કોયલનો ભલે કાગડા દ્વારા, એની પાસે ઉછેર થયો હોય છતાં કોયલની વાણી, વ્યવહાર, વર્તન અને અવાજ બદલાતા નથી. એમ હે દાદવા તું ભલે ઈતર જ્ઞાતિ, જાતિના ઘેર જન્મ્યો, ઉછેર પામ્યો, પણ તારા સંસ્કાર, તારી વૃત્તિ મહત્ત્વની છે.

શિવ રહસ્ય

ભરત પટેલ
feedback@bombay
samachar.com

(ગતાંકથી ચાલુ)

દેવર્ષિ નારદનો પ્રશ્ન હતો કે, ‘પ્રભુ આ સૃષ્ટિને વિનાશથી કઈ રીતે બચાવી શકાય?’ ભગવાન શિવે સમજાવતાં કહ્યું કે, ‘સૃષ્ટિનું નિર્માણ અને વિનાશ તો સમયના કાળચક્ર પર નિરંતર ચાલતી પ્રક્રિયા છે, પણ હું મહાકાલ તમને વિશ્વાસ અપાવીશ કે જ્યાં સુધી પ્રાણીઓમાં ધર્મ અને ભક્તિનો અંશ શેષ રહેશે ત્યાં સુધી આ સૃષ્ટિ વિનાશથી સુરક્ષિત છે.’ દેવર્ષિ નારદ અને દેવરાજને સમજાવતાં બ્રહ્માજીએ કહ્યું કે, ‘ૐ નમઃ શિવાયઃ પંચાક્ષરી મંત્રના જાપ અને નિત્ય શિવપૂજન જ જીવનનું એકમાત્ર કર્મ હોવું જોઈએ.’ ભગવાન શિવની આજ્ઞાથી શિવરાત્રી સંબંધિત વાર્તા સંભળાવતા દેવર્ષિ નારદ કહે છે: ‘શિંગવેરપુરના જંગલમાં ગુરુ ધ્રુવ નામનો ભીલ શિકારી એક મુગની પાછળ દોડતો હતો. મુગની ગતિ વધુ હોવાથી તે મુગને મારી ન શક્યો. તેણે વૃક્ષ પર ચઢી જાય છે અને વિચારે છે કે, મુગ લાંબે ગયું નહીં હોય. છુપાયેલું મુગ બહાર આવતાં શિકારી ગુરુ ધ્રુવે બાણ ચઢાવ્યું. મુગે કહ્યું કે, ‘મારી હત્યા ન કરો, પતિ અને બાળકો મારી રાહ જોતા હશે. મારા પર વિશ્વાસ કરો. હું એમને કહીને પરત આવું છું.’ ગુરુ ધ્રુવઃ ‘તું કહે છે કે એટલે હું તારા પર વિશ્વાસ કરું છું. જલદી જઈ પરત આવ.’ બીલીપત્રના વૃક્ષ પર બેસેલો શિકારી ગુરુ ધ્રુવ મુગની રાહ જોતાં જોતાં અજાણતાં બીલીપત્ર શિવલિંગ પર ફેંકવા લાગ્યો. એ જ સમયે એક બીજું મુગ ત્યાંથી જઈ રહ્યું હતું. શિકારી ગુરુ ધ્રુવે ફરી બાણ ચઢાવ્યું, ફરી બીજા મુગે કહ્યું, ‘મારી હત્યા ન કરો. મારી બહેન આ જંગલમાં ખોવાઈ ગઈ છે એનો પતિ અને એના બાળકો એની રાહ જુએ છે એટલે હું એને શોધવા આવ્યો છું. મારી બહેન મળી જાય એટલે એના ઘરે મૂકી આવી હું તમારી પાસે પરત આવીશ.’ તેણે કહ્યું: ‘જા તારા પર પણ વિશ્વાસ કરું છું, તારી બહેન મળી જાય એટલે તમે બંને પરત આવો હું અહીં જ તમારી રાહ જોઈશ.’ ફરી શિકારી ગુરુ ધ્રુવ બંને મુગની રાહ જોતાં જોતાં બીલીપત્ર તોડી નીચે શિવલિંગ પર ફેંકવા લાગ્યો. રાત વીતવા લાગી અને પ્રભાત થઈ. બંને મુગ પાછા નહોતા

ફોકસ

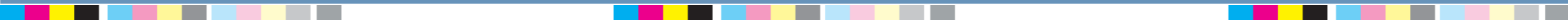
કવિતા યાજ્ઞિક
feedback@bombay
samachar.com

રાજસ્થાન પ્રવાસીઓનાં પ્રિય પ્રવાસન રાજ્યોમાંથી એક છે. ત્યાંના ઐતિહાસિક કિલ્લાઓ, ત્યાંની સમૃદ્ધ સંસ્કૃતિ, સંગીત અને નૃત્ય, ત્યાંનું ભોજન, આ બધુજ પ્રવાસીઓને આકર્ષે છે. સાથે સાથે, રાજસ્થાન ત્યાંના અદ્ભુત હિન્દુ અને જૈન મંદિરો માટે પણ પ્રખ્યાત છે. રાજસ્થાનનું પાટનગર જયપુર પણ આકર્ષક મંદિરોનું કેન્દ્ર છે. તેમાં એક અદ્ભુત અને ઐતિહાસિક મંદિર છે, ગલતાજી. ચાલો, જાણીએ આ મંદિર વિશે.

ગલતાજી મંદિર એક ખૂબ જ પ્રખ્યાત અને પ્રાચીન પ્રાગૈતિહાસિક હિન્દુ તીર્થસ્થાન છે. તે રાજસ્થાન રાજ્યમાં, ગુલાબી શહેર, જયપુરથી લગભગ ૧૦ કિમી દૂર આવેલું છે. અરવલ્લીની ટેકરીઓ વચ્ચે સ્થિત, મંદિરો, મંડપ અને પવિત્ર તળાવો સાથેનો લીલોછમ લેન્ડસ્કેપ તેને એક મનોહર સ્થળ બનાવે છે. આ સ્થળે ફક્ત એક જ મંદિર નથી, પરંતુ મંદિરોની શ્રેણી છે, જે સુંદર જયપુર શહેરની આસપાસ ટેકરીઓ ફરતે એક રિંગના રૂપમાં બાંધવામાં આવ્યા છે. નજીકમાં આવેલા કુદરતી પાણીના ઝરણા અને ધોધના પ્રવાહો આ સમગ્ર પવિત્ર કુંડોની રચના કરે છે. વિશેષતા એ છે કે, ગલતાજીનાં મંદિરોની રચના મંદિરોના વાસ્તુ જેવી નથી, પણ રાજસ્થાનની રાજા-મહારાજાઓના મહેલ જેવી છે. આંતરિક સ્થાપત્ય અને બારીક કોતરણી તેને અદ્ભુત બનાવે છે. મંદિરની બધી ઇમારતોમાં ગોળ છત અને નકશીદાર થાંભલાઓ છે. આ મંદિર કલાત્મક વાસ્તુના રસિકો અને

ભક્તો, બંનેને સમાન રૂપે આકર્ષે તેમ છે. મંદિર પરિસરની વિશાળતા અને ભવ્યતા, રાજસ્થાનની રાજવી પરંપરાને શોભે તેવી જ છે. રાજસ્થાનના વાસ્તુની બીજી એક ખાસિયત છે કે ત્યાં મહેલો કે મંદિરો બનાવવા પહોડોને સંપૂર્ણ તોડીને સમયળ મેઢાન બનાવાતું નથી, પણ પહોડોના ઢાળનો પણ તારીક ઉપયોગ કરીને તેના ઉપર ઇમારત ચણવામાં આવે છે. અહીં ભગવાન રામ, ભગવાન હનુમાન અને ભગવાન કૃષ્ણનાં મંદિરો, ઉપરાંત સૂર્ય મંદિર પણ છે. સાત કુંડોમાં સૌથી પવિત્ર ગલતા કુંડ ગણાય છે અને એવું માનવામાં આવે છે કે તેનું પાણી ક્યારેય સુકાતું નથી. ગાયના મુખ જેવો આકાર ધરાવતા ‘ગોમુખ’ આકારમાંથી કુંડમાં સ્વચ્છ અને શુદ્ધ પાણી સતત વહેતું રહે છે.

વાઈડ બૉલમાં હિટવિકેટ! બૉલ સુધી પહોંચવાને બદલે બેટ સીધું સ્ટમ્પ્સ સાથે ટકરાવી દીધું

શાઈ હોપ સીપીએલમાં બેટ્સમેન વિચિત્ર રીતે આઉટ થયો

ટૅરીબા: ક્રિકેટની રમત અનોખા વળાંકો લાવનારી અને કંઈકને કંઈક નવી ઝલક બતાવનારી છે અને એમાં પણ હવે તો દી-૨૦નો જમાનો છે જેમાં પહેલા બૉલથી જ તીવ્ર સ્પર્ધા શરૂ થઈ જાય છે અને દરેક ખેલાડી ઉતાવળમાં કોઈક ભૂલ કરી બેસે તો દુનિયાભરમાં તેની એ ભૂલ કે બ્લન્ડર વાઇરલ થઈ જાય છે. શનિવારે અહીં કેરિબિયન પ્રીમિયર લીગ (સીપીએલ)માં આવું જ બન્યું. શાઈ હોપ નામનો વેસ્ટ ઇન્ડિઝની અનુભવી ખેલાડી વિચિત્ર રીતે આઉટ થયો હતો. તે વાઇડ બૉલમાં હિટ વિકેટ થયો હતો.

આંતરરાષ્ટ્રીય ક્રિકેટમાં વેસ્ટ ઇન્ડિઝની ટીમની કેપ્ટન્સી સંભાળતો શાઇ હોપ સીપીએલમાં ગયાના અમેઝોન વોરિયર્સ ટીમ વતી રમે છે. શનિવારે ટ્રિન્બેગો નાઇટ રાઇડર્સ સામે તે બહુ સાડું રમી રહ્યો હતો. તેણે ૨૮ બૉલમાં એક સિક્સર અને ત્રણ ફોરની મદદથી ૩૯ રન કર્યા હતા અને તે

પોતાના ૨૯મા બૉલ પર વિચિત્ર સંજોગોમાં વિકેટ ગુમાવી બેઠો હતો. ગયાનાની ઇનિંગ્સની ૧૫મી ઓવર ૩૩ વર્ષની ઉંમરના પેસ બોલર ટેરેન્સ હાઇન્ડ્રસે કરી હતી જેમાં તેનો પહેલો જ બૉલ વાઇડ હતો. હાઇન્ડ્રસને એ વાઇડ બૉલ બદલ અફસોસ થયો, પણ બીજી જ પળે તે નાચી ઊઠ્યો હતો. શાઇ હોપ એ વાઇડ બૉલમાં વિકેટ ગુમાવશે એવું કોઈએ ધાર્યું નહીં હોય, પણ ખરેખર એવું બન્યું હતું.

હૉકીના એશિયા કપમાં ભારત સતત બીજી મેચ જીતીને સુપર-ફોરમાં

કેપ્ટન હરમનપ્રીત ચીન પછી જાપાનને પણ ભારે પડ્યો

રાજગીર (બિહાર): રાજકીય અને ખેલકુદ સ્તરે એક અજબ સંયોગ જોવા મળ્યો. એક તરફ વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદી જાપાન અને ચીનના સફળ પ્રવાસે ગયા અને આ બાજુ બિહારમાં ભારતની મેન્સ હૉકી ટીમે એ બન્ને દેશની ટીમને જોરદાર લડત આપીને પરાજિત કરી દીધી અને સુપર-ફોર રાઉન્ડમાં પ્રવેશ કરી લીધો. એશિયા કપ

સુખજિત સિંહે પણ જાપાનના ખેલાડીઓને જોરદાર ટક્કર આપી હતી.

હૉકીમાં અજમાન ભારતે રવિવારે જાપાનની દમદાર ટીમ સામે શાનદાર પ્રદર્શન કરીને એને ૩-૨થી હરાવી દીધી હતી. એ સાથે, ભારતે આ ટૂર્નામેન્ટમાં જીતની લય જાળવી રાખી છે. ભારતે પ્રથમ મેચમાં ચીનને ૪-૩થી હરાવ્યું હતું. ચીન સામેના ચારમાંથી ત્રણ ગોલ કેપ્ટન હરમનપ્રીત સિંહે કર્યા હતા, જ્યારે રવિવારે જાપાન સામે પણ હરમનપ્રીત છવાઈ ગયો હતો. ભારત વતી ત્રણમાંથી બે ગોલ તેણે પાંચમી અને ૪૬મી મિનિટમાં કર્યા હતા. એ પહેલાં, મનદીપ સિંહે ચોથી મિનિટમાં બે ડિફેન્ડર અને ગોલકીપરને સફળતાથી પાર કરીને ટીમનો પ્રથમ ગોલ કર્યો હતો. જાપાન વતી બન્ને ગોલ ક્વાબે કોસઇએ કર્યા હતા. જાપાન સામેના વિજય સાથે ભારતીય ટીમ સુપર-ફોર રાઉન્ડમાં પહોંચી ગઈ છે. બે મેચ પછી ભારતના છ પોઇન્ટ છે, જ્યારે ચીન ત્રણ પોઇન્ટ સાથે બીજા ક્રમે છે. ચીને કઝાખસ્તાનને ૧૩-૧થી હરાવી દીધું હતું.

‘મુંબઈ સમાચાર’ના ફન વર્લ્ડમાં તમને રસપ્રદ માહિતી મળશે અને સાથે મજા પણ આવશે. પ્રત્યેક કોયડાના સાચા જવાબ આપનારા વાચકોનાં જ નામ અહીં પ્રગટ કરવામાં આવશે. વાચકોએ તેમના જવાબ ઈ-મેઇલથી મંગળવારે સાંજે ૬:૦૦ સુધી મોકલવાના રહેશે. ત્યાર પછી મોકલેલા જવાબ સ્વીકારાશે નહીં. વાચકોએ જવાબ નવા ઈ-મેઈલ funworld1822@gmail.com પર મોકલવાના રહેશે.

ભાષા વૈભવ...	
વિરોધી શબ્દોની જોડી જમાવો	
A	B
ઘટ	નરમ
ઘટ્ટ	નજીવું
ઘણું	અસ્પષ્ટતા
ઘન	બચત
ઘટસ્ફોટ	પોલું

ગુજરાત મોરી મોરી રે

ત્રિનેત્રેશ્વર મંદિર અને ચામુંડા માતા મંદિર ઉપરાંત અજરામર દાવર ગુજરાતના કયા શહેરના જોવાલાયક સ્થળમાં ગણનાપાત્ર છે?

અ) વેરાવળ	બ) મોરબી
ક) સુરેન્દ્રનગર	ડ) જેતપુર

દર્શાદ
પગલી દેખી પગલું માંડું, લપસ્યા અવળે ઢાળ! ડળે બેઠા માળો કરવા, અધવચ ફસડી ડાળ! --- ચંદ્રકાન્ત શેઠ

માઈન્ડ ગેમ
‘દંડી મેં ગરમી કા એહસાસ’ ઉનાનાં વસ્ત્રો કરાવે છે. વિશ્વનું કયું શહેર ઉચ્ચ ગુણવત્તાના ઉનાને કારણે ‘વુલ સિટી’ તરીકે પ્રખ્યાત છે?

ગયા સોમવારના જવાબ		
ભાષા વૈભવ		ઓળખાણ પડી?
A	B	મધ્ય પ્રદેશ
ગીય	પાંખું	
ગિરદી	મોકળાશ	માઈન્ડ ગેમ
ગાંભીર્ય	આઇકલાઈ	ડેન્યુબ
ગાયબ	પ્રગટ	
ગેરવાજબી	ન્યાયી	
		ચતુર આપો જવાબ
		અર્થ જણાવો
		આરામ
ગુજરાત મોરી મોરી રે તારા મંદિર		

માતૃભાષાની મહેક

કાઠિયાવાડની પરોણાગત મશહૂર છે. એવું કહેવાય છે કે ભગવાન પણ જો કાઠિયાવાડનું આતિથ્ય માણે તો થોડી વાર માટે સ્વર્ગ ભૂલી જાય. એ ભાવનાને સાર્થક કરતો દુહો છે કે કાઠિયાવાડમાં કોક દિ ભૂલો પડ ભગવાન, થાવું મારો મહેમાન, તને સ્વર્ગ ભુલાવું શામળા. ભાષામાં કેવું ગજબનાક સામર્થ્ય છે.

ચતુર આપો જવાબ	અર્થ જણાવો
‘વહીવટી તંત્ર સંગીન બનાવવું જરૂરી છે’ વાક્યમાં સંગીન શબ્દનો અર્થ શું થાય એ કહી શકશો?	
અ) રંગીન	બ) સહયોગી
ક) આસાન	ડ) મજબૂત

માઈન્ડ ગેમ
‘દંડી મેં ગરમી કા એહસાસ’ ઉનાનાં વસ્ત્રો કરાવે છે. વિશ્વનું કયું શહેર ઉચ્ચ ગુણવત્તાના ઉનાને કારણે ‘વુલ સિટી’ તરીકે પ્રખ્યાત છે?

ફનવર્લ્ડમાં ઉમળકાભેર ભાગ લઈ સાચા જવાબ આપનારા વાચકોનાં નામ અહીં આપ્યાં છે. અભિનંદન.

(૧) કિશોરકુમાર જીવણદાસ વેદ (૨) મુલરાજ કપૂર (૩) સુભાષ મોમાયા (૪) ભારતી બુચ (૫) શ્રીમતી ભારતી પ્રકાશ કટકિયા (૬) શીરીન ઔરંગાબાદવાલા (૭) તાહેર ઔરંગાબાદવાલા (૮) નીતા દેસાઈ (૯) ખુશ્વટ કાપડિયા (૧૦) પ્રવીણ વોરા (૧૧) પુષ્પા પટેલ (૧૨) શ્રદ્ધા આશર (૧૩) મીનજ કાપડિયા (૧૪) મહેશ સંઘવી (૧૫) નિખિલ બંગાળી (૧૬) અમીશી બંગાળી (૧૭) મનીષા શેઠ (૧૮) ફાલ્ગુની શેઠ (૧૯) જ્યોતિ ખાંડવાલા (૨૦) મહેન્દ્ર લોઢાવિયા (૨૧) વિપીન શાહ (૨૨) દેવેન્દ્ર સંપટ (૨૩) ભાવના કર્વે (૨૪) મહેશ દોશી (૨૫) અંજુ ટોલિયા (૨૬) ડાયના સંતોકે (૨૭) કમલ માટલિયા (૨૮) અલકા વાણી (૨૯) નિતિન જયંતિલાલ બજરિયા (૩૦) પુષ્પા ખોના (૩૧) જ્યોત્સ્ના ગાંધી (૩૨) રમેશભાઈ દલાલ (૩૩) હિનાબેન દલાલ (૩૪) ઈનાક્ષીબેન દલાલ (૩૫) જયવંત પદમશી ઘિપલ (૩૬) ગિરીશ બાબુભાઈ મિસ્ત્રી (૩૭) રશીક જુથાણી (૩૮) રેરેટો - કેનેડા (૩૯) ધીરેન્દ્ર મુશરાજ (૩૯) ગીતા ઉદેશી (૪૦) પ્રતિમા પમાણી (૪૧) ડૉ. પ્રકાશ કટકિયા (૪૨) કિશોર સંઘરાજકા (૪૩) નયના ગિરીશ મિસ્ત્રી

સુઝોકુ-૯૦૭૯					
			૧	૪	
૧	૩	૮	૬	૪	૨
૯	૪				૧
	૮		૬	૯	
	૧		૭	૫	૨
	૫		૪	૭	
૩				૨	૪
૮	૬	૯	૨	૫	૭
		૪		૭	

ફનવર્લ્ડમાં ઉમળકાભેર ભાગ લઈ સાચા જવાબ આપનારા વાચકોનાં નામ અહીં આપ્યાં છે. અભિનંદન.

(૧) કિશોરકુમાર જીવણદાસ વેદ (૨) મુલરાજ કપૂર (૩) સુભાષ મોમાયા (૪) ભારતી બુચ (૫) શ્રીમતી ભારતી પ્રકાશ કટકિયા (૬) શીરીન ઔરંગાબાદવાલા (૭) તાહેર ઔરંગાબાદવાલા (૮) નીતા દેસાઈ (૯) ખુશ્વટ કાપડિયા (૧૦) પ્રવીણ વોરા (૧૧) પુષ્પા પટેલ (૧૨) શ્રદ્ધા આશર (૧૩) મીનજ કાપડિયા (૧૪) મહેશ સંઘવી (૧૫) નિખિલ બંગાળી (૧૬) અમીશી બંગાળી (૧૭) મનીષા શેઠ (૧૮) ફાલ્ગુની શેઠ (૧૯) જ્યોતિ ખાંડવાલા (૨૦) મહેન્દ્ર લોઢાવિયા (૨૧) વિપીન શાહ (૨૨) દેવેન્દ્ર સંપટ (૨૩) ભાવના કર્વે (૨૪) મહેશ દોશી (૨૫) અંજુ ટોલિયા (૨૬) ડાયના સંતોકે (૨૭) કમલ માટલિયા (૨૮) અલકા વાણી (૨૯) નિતિન જયંતિલાલ બજરિયા (૩૦) પુષ્પા ખોના (૩૧) જ્યોત્સ્ના ગાંધી (૩૨) રમેશભાઈ દલાલ (૩૩) હિનાબેન દલાલ (૩૪) ઈનાક્ષીબેન દલાલ (૩૫) જયવંત પદમશી ઘિપલ (૩૬) ગિરીશ બાબુભાઈ મિસ્ત્રી (૩૭) રશીક જુથાણી (૩૮) રેરેટો - કેનેડા (૩૯) ધીરેન્દ્ર મુશરાજ (૩૯) ગીતા ઉદેશી (૪૦) પ્રતિમા પમાણી (૪૧) ડૉ. પ્રકાશ કટકિયા (૪૨) કિશોર સંઘરાજકા (૪૩) નયના ગિરીશ મિસ્ત્રી

પુજારાએ પીએમ મોદીના પ્રશંસા-પત્ર બદલ આભાર માન્યો

રાજકોટ: ટેસ્ટ સ્પેશ્યાલિસ્ટ ચેતેશ્વર પુજારાએ તાજેતરમાં ક્રિકેટના તમામ ફોર્મેટમાંથી સંન્યાસ લીધો ત્યાર બાદ વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીએ તેને એક પત્ર મોકલ્યો હતો જેમાં પીએમે પુજારાની કરીઅરને ખૂબ બિરદાવી હતી અને પુજારાએ એ પ્રશંસાના જવાબમાં સોશ્યલ મીડિયામાં ખાસ કરીને ‘ એક્સ’ પર આભાર વ્યક્ત કરતી પ્રતિક્રિયા આપી છે.

વડા પ્રધાન મોદીએ પત્રમાં લખ્યું હતું, ‘ ક્રિકેટના તમામ ફોર્મેટમાંથી નિવૃત્તિ લેવાના તમારા નિર્ણયની મને જાણ થઈ. આ જાહેરાત બાદ તમારા ચાહકોએ તેમ જ સમગ્ર ક્રિકેટ જગતે તમારી ઉલ્લેખનીય ઉપલબ્ધિઓને ખૂબ બિરદાવી છે. હું તમારી શાનદાર ક્રિકેટ કારકિર્દી વિશે તમને હાર્દિક અભિનંદન અને શુભકામના આપું છું. મર્યાદિત ઓવરસવાળી ક્રિકેટ મેચોના પ્રભુત્વવાળા યુગમાં તમે લાંબા ફોર્મેટવાળી ક્રિકેટની સંગીનતાની યાદ અપાવતા હતા. દૃઢ સ્વભાવ તેમ જ લાંબા સમય સુધી એકાગ્રતા સાથે બૅટિંગ કરવાની ક્ષમતાએ તમને ભારતીય બૅટિંગ લાઇન-અપના આધારસ્તંભ બનાવ્યા હતા. તમારી ઉત્કૃષ્ટ ક્રિકેટ કારકિર્દી કૌશલ્ય તથા સંકલ્પથી ભરપૂર રહી. ખાસ કરીને તમારી આ બધી ખાસિયતો વિદેશોમાં પડકારરૂપ પરિસ્થિતિઓમાં

તમે પોતાને ક્રિકેટ સાથે જોડાયેલા જ રાખશો તેમ જ ઊભરતા ક્રિકેટરોને પ્રેરિત કરતા રહેશો.’ પુજારાએ આ પત્ર વિશેની પ્રતિક્રિયામાં લખ્યું છે કે ‘ મેં રિટાયરમેન્ટ લીધું એના પર મને માનનીય વડા પ્રધાનનો પ્રશંસા-પત્ર મળ્યો એ મારા માટે બહુ મોટું સન્માન છે. તમે જે ભાવના વ્યક્ત કરી એ બદલ હું તમારો ખૂબ આભારી છું. જીવનની બીજી ઇનિંગ્સ તરફ આગળ વધતાં પહેલાં કહું છું કે મેં મેદાન પર જે પણ પળો વીતાવી એને તેમ જ તમામ લોકો તરફથી મળેલા પ્રેમ તથા સન્માનને હું મારા દિલોદિમાગમાં હંમેશા સાચવી રાખીશ.’

પુજારાએ ૧૦૩ ટેસ્ટમાં કુલ ૧૬,૨૧૭ બૉલને સામનો કરીને ૭,૧૯૫ રન કર્યા હતા જેમાં તેની ૧૯ સેન્યુરી અને ૩૫ હાફ સેન્યુરી સામેલ હતી.

સેન્ટ્રલ-વેસ્ટ અને સાઉથ-નોર્થ વચ્ચે સેમિ

બેંગલુરુ: અહીં દુલીપ ટ્રોફીમાં રવિવારે બન્ને ક્વોર્ટર ફાઇનલ ગ્રોમાં પરિણમી હતી, પરંતુ પ્રથમ દાવની સરસાઈને આધારે નોર્થ ઝોને ઈસ્ટ ઝોનને અને સેન્ટ્રલ ઝોને નોર્થ ઈસ્ટ ઝોનને હરાવીને સેમિ ફાઇનલમાં પ્રવેશ કર્યો હતો. ચોથી સપ્ટેમ્બરથી પ્રથમ સેમિમાં સેન્ટ્રલ ઝોનનો વેસ્ટ ઝોન સામે અને સાઉથ ઝોનનો નોર્થ ઝોન સામે મુકાબલો થશે. રવિવારે ઈસ્ટ સામેની ક્વોર્ટરમાં નોર્થનો બઢોની (૨૦૪ અણનમ) ડબલ સેન્યુરી ફટકારવામાં સફળ રહ્યો હતો, પણ કેપ્ટન અંકિત કુમાર (૧૯૮ રન) કૅચઆઉટ થતાં બે રન માટે ડબલ સેન્યુરી ચૂકી ગયો હતો. યશ ધુલે ૧૩૩ રન કર્યા હતા અને મૅચને અંતે નોર્થ ઝોનનો બીજા દાવનો સ્કોર ૬૫૮/૪ કિકલેડ હતો. બીજી ક્વોર્ટરમાં મૅચને અંતે ૬૭૯ રનના તોર્નિંગ લક્ષ્યાંક સામે નોર્થ ઈસ્ટ ઝોનના છ વિકેટે ૨૦૦ રન હતા.

બ્રેન્ડન ટેલરે કમબેક કરીને રચ્યો ઇતિહાસ

હુારારે: ઝિમ્બાબ્વેના અનુભવી બેટ્સમેન બ્રેન્ડન ટેલરે નાણાકીય ગેરરીતિ તેમ જ ક્રોડેશન લેવા બદલ સાડાત્રણ વર્ષ સુધી રમવા સામે મૂકવામાં આવેલો પ્રતિબંધ પૂરો કર્યા બાદ પાછો રમવા આવી ગયો છે અને આવતાવેંત તેણે નવો ઇતિહાસ રચ્યો છે. તે સૌથી લાંબી વન-ડે કરીઅર પોતાના નામે ધરાવનાર સચિન તેન્ડુલકર અને સનથ જયસૂર્યા પછીનો ત્રીજો ખેલાડી બની ગયો છે. તેણે જાવેદ મિયાંદાદને પાછળ મૂકી દીધો છે.

એટલું જ નહીં, બ્રેન્ડન ટેલર ૨૦૦૧ની સાલ પછીનો એવો ખેલાડી પણ છે જેની વન-ડે કારકિર્દી સૌથી લાંબી છે. ટેલર ૩૯ વર્ષનો છે અને તેને સાડાત્રણ વર્ષ પછીની પ્રથમ વન-ડે રમવાનો મોકો શુક્રવારે હારેરમાં મળ્યો હતો જેમાં તે ખાતું ખોલાવ્યા વગર જ આઉટ થઈ ગયો હતો. શ્રીલંકાના ૬/૨૯૮ના જવાબમાં ઝિમ્બાબ્વેની ટીમ સિફંદર રઝાના ૯૨ રન અને બેન કરંનના ૭૦ રન અને કેપ્ટન શોન વિલિયમ્સના ૫૭ રન છતાં ૫૦ ઓવરમાં આઠ વિકેટે ૨૯૧ રન કરી શકી હતી અને ઝિમ્બાબ્વેનો સાત રનથી પરાજય થયો હતો.

સૌથી લાંબી વન-ડે કારકિર્દી:

- (૧) સચિન તેન્ડુલકર: ૧૮ ડિસેમ્બર ૧૯૮૯થી ૧૮ માર્ચ ૨૦૧૨ સુધી, ૨૨ વર્ષ ૯૧ દિવસની કરીઅર, ૪૬૬ ડ મેચ
- (૨) સનથ જયસૂર્યા: ૨૬ ડિસેમ્બર ૧૯૮૯થી ૨૮ જૂન ૨૦૧૧ સુધી, ૨૧ વર્ષ ૧૮૪ દિવસની કરીઅર, ૪૪૫ મેચ
- (૩) બ્રેન્ડન ટેલર: ૨૦ એપ્રિલ ૨૦૦૪થી અત્યાર સુધી, ૨૧ વર્ષ ૧૩૨ દિવસની કરીઅર, ૨૦૬ મેચ
- (૪) જાવેદ મિયાંદાદ: ૧૧ જૂન ૧૯૭૫થી ૯ માર્ચ ૧૯૯૬ સુધી, ૨૦ વર્ષ ૨૭૨ દિવસની કરીઅર, ૨૩૩ મેચ
- (૫) ગેઇલ: ૧૧ સપ્ટેમ્બર ૧૯૯૯થી ૧૪ ઓગસ્ટ ૨૦૧૯ સુધી, ૧૯ વર્ષ ૩૩૭ દિવસની કરીઅર, ૩૦૧ મેચ.

આડી ચાવી

- સમૃદ્ધિ, ગણેશ પત્ની (૨)
- ફળ પ્રાપ્તિ, સાબિતી (૨)
- શુભ ચોઘડિયું (૨)
- ગધેરો (૩)
- પતિ (૪)
- ૧૦અ. ભાવોમાં થતો સર્વગ્રાહી વધારો (૩)
૧૨. વાકું (૨)
૧૪. પોચું- ખૂબ ભૂખ્યું (૨)
૧૭. મહાલો, જલસા કરો (૨)
૧૯. ખજાનો, પટારો (૩)
૨૦. રિસાઇ જવું તે (૨)
૨૨. દંગાફસાદ (૪)
૨૩. અનુક્રમ પ્રમાણે (૩)
૨૫. અંકોડો (૩)
૨૭. માધવી વેલ (૪)
૨૯. એક નક્ષત્ર (૩)
૩૦. નિષ્પક્ષતા (૪)
૩૧. ભરોસો, વિશ્વાસ (૩)
૩૨. એક વિશાળકાય પ્રાણી (૨)

ઊભી ચાવી

- સરગમનો બીજો સ્વર (૩)
- જ માવ, પૂર્ણતા, ભરપૂરતા (૩)
- સાડું, મંગળ (૨)
- ક્રમ પ્રમાણે (૪)
- તૂટે તો માટી બને (૨)
- અવાજ (૨)
- તખ્ત, સિંહાસન (૨)
- બીક લાગે એવું (૪)
- મજૂર સ્ત્રી (૪)
- ગણપતિની બહેન (૨)
- પ્રદક્ષિણા (૪)
- માંથી ભાત બને (૨)
- ૧.યક્ષમાં હોમવા જોઇએ (૩)
- ૨૪.જોડકણું, મનહર છંદ (૩)
૨૫. મલકાતું (૪)
- ૨૬.કમળ, પોયણું, સોનું (૪)
૨૮. --- કાઢવું એટલે મારી નાખવું (૩)
- ૨૯.ધન્યતાની લાગણી (૩)

